

บทที่ 3

การอภัยโทษของต่างประเทศ

การอภัยโทษมีที่มาจากพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ หรือประมุขของรัฐ เพื่อประทานความกรุณาแก่ผู้กระทำความผิด (The Royal Prerogative of Mercy) โดยแก้ไขฟื้นฟู ปรับปรุงตัว แก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม บรรเทาความรุนแรงของโทษ หรือผ่อนคลายความตึงเครียดของการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเจตนาธรรมของการอภัยโทษ ก็เพื่อให้ผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สังคมได้ตามปกติสุข ซึ่งการอภัยโทษนั้นอยู่บนแนวความคิดของความเมตตา กรุณาปราณีอันมาจากอริปไตย หรือประมุขแห่งรัฐ

ซึ่งไม่ว่าประเทศนั้นจะเป็นประเทศที่มีความแตกต่าง ในรูปแบบของประมุขของรัฐ เช่น มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือมีประธานาธิบดีเป็นประมุข การใช้พระราชอำนาจการ อภัยโทษดังกล่าวก็เพื่อยกโทษ หรือลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งนานาอาริยะประเทศก็มีบทบัญญัติเรื่องของการอภัยโทษไว้ แต่ก็มีความแตกต่างในเรื่องของ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ทฤษฎีและผลของการอภัยโทษนั้น ซึ่งในแต่ละชนชาติก็ย่อมมีความแตกต่างกันที่จะเป็นตัวกำหนดเรื่องของการอภัยโทษ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของการอภัยโทษจึงต้องดำเนินการศึกษาการอภัยโทษในต่างประเทศ ซึ่งบทนี้จะนำเสนอการอภัยโทษของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น จะศึกษาแนวคิด บทบัญญัติของกฎหมาย ประเภท หลักการและขั้นตอน และผลของการอภัยโทษ โดยจะนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทยว่าเป็นเช่นใด และเพื่อนำมาปรับปรุงการอภัยโทษของประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น

3.1 การอภัยโทษของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษมีการอภัยโทษตั้งแต่ยุคแรกๆ มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายประเทศอังกฤษมีอิทธิพลต่อกฎหมายประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีนักกฎหมายของไทยไปศึกษาเล่าเรียน ก็ทำให้มีการรับเอาอิทธิพลของระบบกฎหมายอังกฤษ ซึ่งเมื่อนักกฎหมายกลับมาประเทศไทยทำให้มีการนำแนวคิดของระบบกฎหมายอังกฤษมาใช้ และซึ่งประเทศอังกฤษก็มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของรัฐเช่นเดียวกับในประเทศไทย ดังนั้นการอภัยโทษจึงมีความคล้ายคลึงกันกับประเทศ

ไทย โดยจะศึกษาถึงแนวคิดและพัฒนาการ บทบัญญัติกฎหมาย ประเภท หลักเกณฑ์และขั้นตอน และผลทางกฎหมายของการอภัยโทษในประเทศอังกฤษ

3.1.1 แนวความคิดและพัฒนาการการอภัยโทษของประเทศอังกฤษ

สถาบันพระมหากษัตริย์อังกฤษเป็นสถาบันอันทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจสูงสุดเด็ดขาด มาแต่ครั้งบรรพกาล ไม่ว่าจะเป็นพระราชอำนาจในทางนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ พระราชอำนาจเช่นนี้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและไม่อาจแบ่งแยกได้ อย่างไรก็ตามพระราชอำนาจที่นับได้ว่าสำคัญที่สุดได้แก่ พระราชอำนาจในทางตุลาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การประสาทความยุติธรรม หรือที่มาแห่งความยุติธรรม (The dispensing of justice or the fountain of justice)¹ เพราะนอกจากจะหมายถึงพระราชอำนาจในการวินิจฉัยบรรดคดีต่างๆ ตลอดจนการลงโทษผู้กระทำความผิดแล้วยังหมายถึง พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษด้วย เป็นไปตามแนวความคิดพื้นฐานที่ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่มาแห่งความยุติธรรม” หรือกล่าวอีกในหนึ่งคือ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้สร้างกฎหมาย (the law giver) จึงสามารถเข้าไปแทรกแซงกระบวนการทางกฎหมายได้ นั้นเอง² ซึ่งเมื่อนำมาเทียบเคียงกับ พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไทยแล้วพบว่ามีความคิดที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน

สำหรับขอบข่ายของการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์อังกฤษในยุคแรกนั้นเป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่ง ซึ่งการพระราชทานอภัยโทษให้แก่บุคคลที่กระทำผิดให้ไม่ต้องรับโทษในทางอาญา เช่น การทำให้คนตายโดยอุบัติเหตุ (by misadventure) หรือการฆ่าคนโดยเจตนาในการป้องกันตนเอง (self-defence)³ เป็นต้น อย่างไรก็ตามผลของความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐสภาอังกฤษในช่วงศตวรรษที่ 17 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคต้นของราชวงศ์สจวร์ตนั้น ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษเป็นอย่างมาก ขอบข่ายของการใช้พระราชอำนาจที่เคยเป็นไปอย่างกว้างขวางได้ถูกจำกัดลง มีการกำหนดความผิดที่ไม่อยู่ในข่ายที่จะได้รับการพระราชทาน อภัยโทษ เช่น กรณีการถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต่อรัฐ หรือการฟ้องให้ออกจากตำแหน่ง เป็นต้น

ในส่วนของกระบวนการและขั้นตอนในการพระราชทานอภัยโทษแต่เดิมที่เดิยวนั้น กระทำภายใต้พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ในรูปของหมาย (warrant) โดยประทับพระราชลัญจกร (Great Seal) ซึ่งในเวลาต่อมาได้เปลี่ยนมากระทำในรูปของ “ชายน์ แมนวล” (sign manual)

¹ White L.W.M.A. (1961). *Government in Great Britain the Empire and the Commonwealth*. Cambridge: At the University Press. p. 26.

² Hall J.E Williams. (1982). *Criminology and Criminal Justice*. London: Butterworths. p. 146.

³ Jowitt Earl. Op.cit.

ตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายอาญา คริสต์ศักราช 1827 (The Criminal Law Act, 1827) โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ดูแล ถวายเรื่องราวและคำแนะนำในการพระราชทานอภัยโทษ

การพระราชทานพระราชวินิจฉัยอภัยโทษของพระมหากษัตริย์อังกฤษนั้น มีข้อที่น่าสังเกตว่ามีได้มีลักษณะที่เป็นอิสระและเด็ดขาดดังเช่นกรณีของไทย แม้โดยทางทฤษฎีนั้นพระมหากษัตริย์อาจมีพระราชวินิจฉัยเป็นประการใดก็ได้ แต่โดยทางปฏิบัติแล้วปรากฏว่านับแต่รัชสมัยพระเจ้าจอร์จที่ 4 เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์มีอาจจะทรงกระทำเช่นนั้นอีกได้ ดังนั้น การพระราชทานอภัยโทษในความผิดใดๆ จึงต้องกระทำโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยใดๆ ย่อมเป็นไปตามความเห็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงนับได้ว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ที่มีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อกระบวนการอภัยโทษของประเทศอังกฤษ

อำนาจในการอภัยโทษในประเทศอังกฤษ

1. พัฒนาการและความขัดแย้งการอภัยโทษ

ภายหลังจากอาณาจักรโรมันล่มสลายลง ได้เกิดภาวะแห่งความรู้กระจ่างขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการอภัยโทษในประเทศอังกฤษ และประเทศอื่นๆ ในทวีปยุโรป ซึ่งเป็นไปอย่างหลากหลายซับซ้อนยิ่งขึ้น สมัยแห่งประวัติศาสตร์ของการใช้อำนาจในการอภัยโทษในยุคนี้จึงเป็นสมัยที่น่าศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างมาก

ตลอดยุคสมัยนี้ อำนาจในการให้อภัยโทษเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นอำนาจที่ยิ่งใหญ่ เมื่อคณะบุคคลใดพยายามแก่งแย่งที่จะได้กุมอำนาจเหนือคณะบุคคลอื่นในรัฐนั้น อำนาจในการให้อภัยโทษมักเป็นหนึ่งในปวงอำนาจที่คณะบุคคลต่างต้องการครอบครองไว้เป็นของพวกเขาคนกลุ่มบุคคลใดก็ตามที่อ้างอำนาจในการลงโทษ กลุ่มบุคคลนั้นก็อ้างอำนาจในการให้อภัยโทษเช่นกัน อนึ่ง การพิพาทแก่งแย่งอำนาจระหว่างกลุ่มบุคคลเช่นว่านี้ มีตัวอย่างเช่น กลุ่มบาทหลวงในไอร์แลนด์กับกลุ่มมุขนายกในอังกฤษ และกลุ่มมวลชนกับกลุ่มผู้ถืออำนาจนิติบัญญัติและตุลาการ

ในประเทศอังกฤษ นับแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นอย่างน้อยกฎหมายได้ถวายอภิสิทธิ์ในการพิจารณาให้อภัยโทษได้ตามอำเภอใจนั้นให้เป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ และต่อมาอำนาจในส่วนนี้ก็ยังเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามนัยแห่งกฎหมายในยุคนอร์มันดี (William the conqueror) แม้พระราชอำนาจส่วนนี้ไม่มีขอบเขตจำกัด และครอบคลุมทั่วพระราชอาณาเขต แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาทับซ้อนกับอำนาจของกลุ่มที่มีอิทธิพลอื่นๆ เช่นในฝ่ายอาณาจักรบรรดาเอิร์ลผู้ถือครอง และมีอิทธิพลเหนือดินแดนจำเพาะ ก็มีอำนาจในการอภัยโทษแก่ประชาชนในท้องถิ่น ส่วนฝ่ายศาสนาจักร บรรดาบาทหลวง ก็มีอำนาจในการให้อภัยโทษแก่กรณีที่เป็น

ความผิดต่อกลุ่มบาทหลวงนั่นเองเช่นกัน นอกจากนี้ รัฐสภาอังกฤษเองก็ได้โต้แย้งพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการพระราชทานอภัยโทษอยู่เนืองๆ⁴

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เมื่อเกิดข้อขัดแย้งแก่แย้งในเรื่องอำนาจในการปกครองขึ้นเมื่อใดในประเทศอังกฤษ รวมถึงตลอดจนประเทศอื่นๆ ในทวีปยุโรป ความพยายามที่จะได้มาซึ่งอำนาจฝ่ายบริหารในการให้อภัยโทษอย่างเบ็ดเสร็จจึงถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นหลักของการต่อสู้เมื่อนั้น กล่าวโดยสรุปถึงมูลเหตุโดยย่อก็เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง และการเงิน อันพวงมากับอำนาจในการให้อภัยโทษด้วยนั่นเอง

2. ความสำคัญของการให้อภัยโทษ

อำนาจในการให้อภัยโทษมีบทบาทสำคัญยิ่งขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในประเทศอังกฤษ ผู้กระทำความผิดร้ายแรงในคดีอาญามักต้องโทษประหารชีวิตแทบทุกรายโดยไม่มีข้อยกเว้น กระทั่งถึง คริสต์ศักราช 1819 มีนักโทษประหารชีวิตในเรือนจำ เป็นจำนวนมากถึง 220 ราย ดังนี้ พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษจึงเป็นทางออกเพื่อบรรเทาความรุนแรงและเคร่งครัดจนเกินไปของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในยุคนั้น ดังที่ ศาสตราจารย์ Albert Alschuler แห่ง University of Chicago ระบุว่า ถึง คริสต์ศักราช 1818 อังกฤษมีนักโทษประหารชีวิตจำนวน 1254 ราย แต่นักโทษเหล่านั้นถูกประหารชีวิตเพียง 97 ราย นักโทษที่เหลือนั้นได้รับพระราชทานอภัยโทษจากพระมหากษัตริย์ทั้งหมด โดยคำกราบบังคมทูลแนะนำของผู้พิพากษา

ยิ่งไปกว่านั้น อำนาจในการให้อภัยโทษยังช่วยเยียวยาแก้ไขผลอันไม่พึงประสงค์ในสังคมซึ่งปราศจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เหมาะสม หรือมีกระบวนการดังกล่าวแล้ว แต่ยังคงพัฒนาอยู่ ไม่สามารถอำนวยประสิทธิผลอันได้แก่ ความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง เช่น ในสังคมซึ่งผู้ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมยังไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะแยกแยะความแตกต่างของการฆ่าคนตายโดยเจตนากับการประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับถึงแก่ความตาย หรือความแตกต่างของการทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยเจตนา กับ การประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย เป็นต้น

บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ ในกรณีที่ผู้ต้องการหา หรือจำเลย มีข้อแก้ตัวในเรื่องความเป็นผู้เยาว์ การสำคัญผิด และความวิกลจริต หรือมีความชอบธรรมที่จะกระทำการอันกฎหมายระบุว่าเป็นความผิด เช่น มีเหตุจำเป็น หรือมีเหตุป้องกันโดยชอบ เป็นต้น อนึ่งข้ออ้างเหล่านี้เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้อำนาจทางกฎหมายนับตั้งแต่โบราณ ในฐานะเหตุพื้นฐานของการให้

⁴ Humber, W.H. (1941). *The pardoning Power of the president*. Washington D.C.: The American Council on Public Affairs. p. 120.

อภัยโทษ ก่อนจะถูกยอมรับว่าเป็นเหตุยกเว้นโทษ หรือยกเว้นความผิดตามแนวคิดทางอาญาในยุคปัจจุบัน

ตัวอย่างชะตากรรมของชายผู้โชคร้ายสองคนในสแตฟฟอร์ดเชอร์ (Staffordshire) ประเทศอังกฤษ มาเน้นย้ำถึงความสำคัญของอำนาจในการอภัยโทษต่อกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ ณ กลางดึกคืนหนึ่ง ในคริสต์ศักราช 1293 ชายสองคนกำลังวิ่งไล่จับหวัชโมย ท่ามกลางความมืดและซลมุนนั้น ต่างคนต่างเข้าใจผิดคิดว่าเพื่อนของตนเป็นผู้ร้าย จึงเข้าทำร้ายต่อสู้กัน ในที่สุด ชายได้ฆ่าชายอีกคนตายโดยสำคัญผิด จากนั้น คดีก็เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม แล้วฆาตกรผู้โชคร้ายนั้นถูกตัดสินประหารชีวิต พร้อมกันนั้นก็ได้รับคำแนะนำให้นำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานอภัยโทษจากพระมหากษัตริย์

ในอดีตกฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัดว่าจำเลยผู้ถูกตัดสินว่ามีความผิดอาชญาฐานฆ่าผู้อื่นตายจำถูกกำหนดโทษเพียงสถานเดียว คือ ประหารชีวิต แต่ปัญหาทางออกของความรุนแรงของกฎหมายเช่นนี้ก็คือ การอภัยโทษ เหตุผลสนับสนุนพระราชวินิจฉัยในการพระราชทานอภัยโทษในยุคนั้นก็มิเอนใจและแนวทางที่น่าสนใจและบางครั้งก็ประหลาดใจ เช่น ผู้ร้องขออาจได้รับพระราชทานอภัยโทษหากพฤติกรรมในการฆ่านั้นเข้าข่ายการแก้แค้นชายผู้กระทำชู้กับภรรยาตน การฆ่าเนื่องจากทะเลาะวิวาทการแข่งขันเทนนิส ผู้ฆ่าเป็นนักปราชญ์ผู้หาได้ยากเป็นต้น ดังนี้ จะเห็นได้ว่าเหตุผลในการอภัยโทษล้วนแต่เป็นเพื่อสนองประโยชน์และบรรทัดฐานทางสังคมของผู้คนในยุคนั้น

อย่างไรก็ตามผู้ร้องขออภัยโทษหาใช่ผู้ได้รับประโยชน์จากการให้อภัยโทษแต่ฝ่ายเดียว บุคคลผู้มีอำนาจให้อภัยโทษก็ได้รับผลประโยชน์เช่นกัน ในบางคราวผลนั้นก็มาในรูปของทรัพย์สินด้วยซ้ำไป ที่กล่าวมานี้ คือ สมัยที่การให้อภัยโทษขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเสรี แต่บางทีการให้อภัยโทษแต่ละครั้งนั้นก็ไม่ได้ให้เปล่า การขายอภัยโทษกลายเป็นวิธีที่หาเงินของทั้งฝ่ายศาสนาจักร และอาณาจักรอย่างน่าอัปยศ ทั้งๆ ที่มหาบัตรแมกนาคาร์ตา (Magna Carta) ได้ระบุห้ามขายความยุติธรรมไว้ก็ตาม

ในยุคนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ผู้ร้องขออภัยโทษจะเสนอจำนวนเงินและผู้มีอำนาจให้อภัยโทษจะยินดีรับเงินเพื่อการให้อภัยโทษ เจ้าหน้าที่ประจำโบสถ์ของคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกก็ขายใบล้างบาปเพื่อนำรายได้มาปรนเปรอวิถีชีวิตที่หรูหราสะดวกสบายของพวกเขาได้อย่างเปิดเผย แม้พระมหากษัตริย์ก็ทรงปฏิบัติเช่นนั้น มีแม้กระทั่งการกำหนดอัตราค่าอภัยโทษ เริ่มต้นที่ 2 ซิลลิง เรื่อยไปจนถึง 16,000 ปอนด์ ขึ้นอยู่กับลักษณะคดี ตัวอย่างการแบ่งสรร

รายได้จากการขายอภัยโทษ เช่น ในสมัยพระเจ้าเจมส์ที่ 2 แห่งอังกฤษ พระองค์จะทรงรับเงินรายได้
นั้นครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งก็ทรงแบ่งสรรพระราชทานให้นางสนมกำนัลผู้เป็นที่โปรดปราน⁵

ตราบกระทั้งคริสต์ศตวรรษที่ 17 การให้อภัยโทษแบบมีเงื่อนไขถูกใช้เพื่อประโยชน์
อื่นๆ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในดินแดนอเมริกา เป็นต้น บ่อยครั้งนักโทษประหารใน
อังกฤษได้รับข้อเสนอที่จะได้รับการอภัยโทษหากยินยอมที่จะเดินทางไปสู่โลกใหม่ อันได้แก่ทวีป
อเมริกาเหนือเพื่อใช้ในแรงงานภาคเกษตรกรรม ดังนั้น การให้อภัยโทษแบบมีเงื่อนไขจึงนับเป็นจุด
กำเนิดของการลงโทษชนิดใหม่ กล่าวคือ เนรเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวอเมริกันส่วนใหญ่มี
เชื้อสายอังกฤษ

ไม่มีบันทึกที่แน่ชัดว่ามีนักโทษจำนวนเท่าใดที่ถูกส่งไปยังโลกใหม่ คาดว่ามีประมาณ
ไม่น้อยกว่า 15,000 คน แต่ไม่เกิน 100,000 ในช่วงในคริสต์ศักราช 1663 ประชากรนักโทษ
อุกฉกรรจ์ที่ถูกเนรเทศไปยังทวีปอเมริกาส่วนมากอาศัย ณ รัฐเวอร์จิเนีย ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการจลา
จลวุ่นวายในรัฐดังกล่าวเสมอ แน่นนอนว่านักโทษทั้งหลายย่อมยินดีที่จะเลือกการให้อภัยโทษแบบมี
เงื่อนไขเช่นนี้แทนการถูกประหารชีวิต การให้อภัยโทษในสังคมยุคนั้นจึงเป็นเรื่องที่ทำกันอย่าง
แพร่หลาย ทำให้แนวคิดเรื่องการอภัยโทษเป็นที่สนใจของนักกฎหมายและนักปรัชญามากมาย
ยิ่งขึ้น

การอภัยโทษของประเทศอังกฤษในปัจจุบันนั้น กล่าวคือการพระราชทานอภัยโทษของ
พระมหากษัตริย์นั้น กระทำโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ดังนั้น เรื่องการ
ขอพระราชทานอภัยโทษก่อนนำความขึ้นกราบบังคมทูลจึงต้องได้รับการกลั่นกรองเป็นอย่างดี ย่อม
หมายถึง กระบวนการและขั้นตอนในการพิจารณาเรื่องการขออภัยโทษต้องเป็นไปอย่างรอบคอบ
รัดกุมยิ่ง ด้วยเหตุนี้ การศึกษาพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์อังกฤษในปัจจุบันจึง
หมายถึงการศึกษากระบวนการและขั้นตอนในการพระราชทานอภัยโทษนั่นเอง

3.1.2 บทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการอภัยโทษของประเทศอังกฤษ

สิทธิพื้นฐานในการขอพระราชทานอภัยโทษได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนตาม
พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิ คริสต์ศักราช 1688 (Bill of Rights, 1688) บุคคลผู้ใช้สิทธินี้ได้แก่
ผู้กระทำผิดเอง หรือบุคคลอื่นในนามของผู้กระทำผิด ซึ่งได้รับโทษ ไม่ว่าจะโทษประหารชีวิต
หรือโทษอย่างอื่นๆ ในกรณีนี้ นักโทษ ญาติพี่น้อง หรือที่ปรึกษาทนายก็ได้อาจยื่นเรื่องราวโดย
ผ่านเรือนจำ สำหรับเอกสารที่เกี่ยวข้องการยื่นเรื่องราวนั้นจะต้องผ่านการตรวจสอบอย่างละเอียด
ถี่ถ้วน บ่อยครั้งที่ต้องมีการสอบสวนโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย เช่น กรมราชทัณฑ์
กระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

⁵ Hewitt, C. (1978). *The Queen's pardon*. London: Cassel. p. 20.

ขอบเขตของเรื่องราวที่จะพระราชทานอภัยโทษเป็นไปตามหลักทั่วไป คือ จำกัดเฉพาะคดีอาญาเท่านั้นไม่ครอบคลุมถึงคดีแพ่งด้วย ตัวอย่างเช่น พระราชอำนาจข้อนี้จะไม่นำมาใช้กับกรณีจำคุกบุคคลใดในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยไม่มีระยะเวลาที่แน่นอนหรือไม่ใช้กับการที่ไม่จ่ายเงินค่าเลี้ยงดูตามกำหนดเวลาเป็นต้น ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่การพระราชทานอภัยโทษตามจารีตประเพณีนั้นไม่จำกัดเฉพาะคดีอาญา โทษทางวินัยก็สามารถที่จะได้รับการพระราชทานอภัยโทษ เช่นการพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้พิพากษาในช่วงวิกฤตตุลาการ พุทธศักราช 2534⁶ แต่ถ้าเป็นการพระราชทานอภัยโทษตามกฎหมายกรณีเฉพาะรายนั้น ก็จะเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ จำกัดเฉพาะคดีที่ถึงที่สุดแล้วและกำลังต้องโทษทางอาญาเท่านั้น

3.1.3 ประเภทของการอภัยโทษของประเทศอังกฤษ

การพระราชทานอภัยโทษในประเทศอังกฤษอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ การพระราชทานอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข (Free Pardons) การพระราชทานอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข (Conditional Pardons) และการพระราชทานอภัยโทษลดโทษ (Remissions) การแบ่งประเภทของการพระราชทานอภัยโทษดังกล่าวข้างต้นนั้นในกรณีของประเทศไทย ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลนั่นเอง

1) การพระราชทานอภัยโทษไม่มีเงื่อนไข

การพระราชทานอภัยโทษไม่มีเงื่อนไขของประเทศอังกฤษไม่เพียงแต่มีผลเป็นการหยุดการบังคับโทษเท่านั้น หากยังมีผลเป็นการลบล้างความผิดและผลต่างๆ ที่จะเกิดตามมาจากการกระทำความผิดนั้นด้วยการพระราชทานอภัยโทษในกรณีนี้มีผลให้ ผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษมีฐานะเสมือนบุคคลซึ่งไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนเลย พระราชทานอภัยโทษในข้อนี้ เมื่อเทียบเคียงกับกรณีของประเทศไทยแล้วจะพบว่ามีความแตกต่างเห็นได้ชัด เพราะเหตุที่มาตรา 265 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้มีผลเป็นการหยุดบังคับโทษเท่านั้นไม่มีผลเป็นการลบล้างความผิดและผลต่างๆ ดังเช่นกรณีของอังกฤษ อย่างไรก็ตาม มีข้อที่น่าสังเกตว่า ผลของการพระราชทานอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขดังกล่าวคล้ายคลึงกับผลของนิรโทษกรรมตามกฎหมายไทยเป็นอันมาก ทั้งในส่วนของผลอันเป็นการลบล้างความผิด ตลอดจนฐานะของผู้ได้รับการพระราชทานอภัยโทษซึ่งเสมือนบุคคลที่ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน

2) การพระราชทานอภัยโทษมีเงื่อนไข

การพระราชทานอภัยโทษมีเงื่อนไขของประเทศอังกฤษ คือ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการลงโทษรูปแบบหนึ่งไปสู่การลงโทษอีกรูปแบบหนึ่ง เช่น การลดโทษประหารชีวิต เป็น

⁶ ศาลฎีกา. (2539). *เฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง. หน้า 67.

จำคุกตลอดชีวิต หรือกรณีผู้กระทำความผิดคนหนึ่งได้รับการยกเว้นโทษจำคุก ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า จะต้องยอมอยู่ภายใต้การดูแลของเจ้าพนักงานควบคุมความประพฤติ (Probation Officer) ภายใต้ระยะเวลาอันมีกำหนดไว้ที่แน่นอนเป็นต้น

ควรสังเกตว่า เฉพาะกรณีการลดโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิตนั้น ในกรณีของประเทศไทยไม่จัดเป็นการพระราชทานอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขดังกล่าว เช่นกรณีของประเทศอังกฤษ หากจัดอยู่ในประเภทของการเปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบา (Commutation) เพราะไม่มีเงื่อนไขกำหนดให้นักโทษต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป

3) การพระราชทานอภัยโทษลดโทษ (Remissions)

การพระราชทานอภัยโทษลดโทษ คือ การลดจำนวนวันต้องโทษลงโดยไม่มี การเปลี่ยนแปลงประเภทของโทษใหม่ เช่น การลดโทษจำคุกจาก 12 เดือน เหลือจำคุกเพียง 8 เดือน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการพระราชทานอภัยโทษอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการเลื่อนการลงโทษออกไป ทั้งในแง่ของการกำหนดเวลาไว้ตายตัว หรือจนกว่าจะมีคำสั่งใหม่โดยการพักการลงโทษ (Reprieve หรือ Respite) ในทางปฏิบัติวิธีนี้จำกัดเฉพาะคดีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้เสนอให้มีการเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น

จะสังเกตได้ว่ากรณีการพักการลงโทษในกรณีเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิตนั้น ไม่มีในกฎหมายในประเทศไทย ในกรณีที่ได้มีการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษขึ้นไปนั้น ในระหว่างที่รอพระราชกระแสสั่งฎีกาถือว่ายังไม่มีการบังคับโทษจนกว่าผลของการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาจะลงมา

ในการพระราชทานอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข การพระราชทานอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข ตลอดจนการพระราชทานอภัยโทษลดโทษดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น จะต้องกระทำในพระนามของสมเด็จพระราชินี (The Queen's Signature) โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับสนองพระราชเสาวนีย์ ซึ่งนับว่าเป็นข้อแตกต่างประการหนึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรณีประเทศไทย ซึ่งแม้โดยรัฐธรรมนูญจะกำหนดให้มีรัฐมนตรีหนึ่งนายเป็นผู้สนองพระบรมราชโองการ หากธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมานั้น ผู้รับสนองพระบรมราชโองการก็คือ ผู้นำของฝ่ายบริหารอันได้แก่นายกรัฐมนตรีนั่นเอง

สำหรับการพักการลงโทษนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะเป็นผู้ลงนามในรูปของคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อนึ่ง การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปของประเทศอังกฤษไม่ปรากฏหลักฐาน

3.1.4 หลักการและขั้นตอนการอภัยโทษของประเทศอังกฤษ

การอภัยโทษของประเทศอังกฤษนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญต่อกระบวนการอภัยโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิจารณาค้นกรองเรื่องราวเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ การใช้ดุลพินิจที่ดี การวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานประกอบพหุพิจารณาแวดล้อมที่ดี หรือการสอบสวนเรื่องราวที่ดี ล้วนแต่เป็นมาตรการในการคัดกรองเรื่องราวเพื่อให้กระบวนการอภัยโทษเป็นไปอย่างรัดกุมและเที่ยงธรรมทั้งสิ้น ทั้งนี้อาจแยกพิจารณาได้ตามประเภทของโทษ ดังนี้

1) กรณีโทษประหารชีวิต

กฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตของประเทศอังกฤษมีหลักว่า หากปรากฏว่าบุคคลใดมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และความคิดที่กระทำลงไปเป็นความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา แล้วรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะต้องถวายความเห็นให้ลงโทษประหารชีวิตเสมอ ถึงแม้ลูกขุนคนหนึ่งคนใดในคดีจะมีความเห็นว่าสมควรกระทำและผู้พิพากษาลงมติเป็นเอกฉันท์ให้มีเหตุอันควรปราณีก็ตาม อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่ามีคนจำนวนหนึ่งได้ขออภัยโทษประหารชีวิตก่อนแล้วจึงนำความขึ้นกราบบังคมทูล เพื่อให้สมเด็จพระราชินีทรงลงพระนามพระราชทานอภัยโทษ โดยมีเงื่อนไขว่าจะมีผลให้ผู้กระทำผิดปลดปล่อยจากโทษประหารชีวิตโดยตรงรับโทษจำคุกตลอดชีวิตแทน

โดยปกติแล้ว หลักที่ใช้ในการวินิจฉัยว่าเรื่องราวใดสมควรถวายคำแนะนำแก่สมเด็จพระราชินีขอให้พระราชทานอภัยโทษ หรือไม่นั้นยังไม่มียกเว้นที่แน่นอน⁷ บางคดีมาตรการซึ่งฆ่าคนอย่างทารุณกลับได้รับการพักการลงโทษ แต่บางคดีผู้ต้องโทษซึ่งเป็นมารดาเด็กได้ฆ่าลูกของตนที่เป็นเด็กปัญญาอ่อน โดยหวังให้เด็กนั้นหลุดพ้นจากชีวิตที่ทุกข์ทรมาน กฎหมายกลับลงโทษพวกเขา

อย่างไรก็ดี กฎหมายก็ได้วางมาตรการอันเป็นหลักประกันในการช่วยคัดกรองดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้เป็นที่ไปโดยยุติธรรม กล่าวคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการ

⁷ “อย่างไรก็ดี มีผู้พยายามวางหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษไว้ โดย นายเซอร์เบิร์ต แกลดสตัน ได้อธิบายต่อสภาสามัญ เมื่อวันที่ 11 เมษายน คริสต์ศักราช 1907 ไว้ที่น่าสนใจดังนี้ “มูลเหตุจูงใจ ระดับของเจตนาฆาตกรรม กับเจตนาโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ปริมาณของสิ่งยั่วยุภาวะทางจิตของนักโทษ บุคลิกและการกระทำก่อนๆ มาของนักโทษ ข้อเสนอแนะ หรือการไม่ให้ข้อเสนอแนะของคณะลูกขุน และอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งการตัดสินใจทั้งหมดย่อมขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจพิจารณากรณีแวดล้อมต่างๆ ที่ซับซ้อนตลอดจนการชั่งน้ำหนักความขัดแย้งต่างๆ อย่างรอบคอบและสมดุล.”

อุทธรณ์คดีอาญา คริสต์ศักราช 1907 (The Criminal Appeal Act, 1907) กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ก่อนที่จะพิจารณาการพระราชทานอภัยโทษ สามารถขอความเห็นจากศาลอุทธรณ์ได้⁸ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่มีการอุทธรณ์ซึ่งได้แก่ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์คดีอาญานั้นเอง

ในประเทศไทยถึงแม้จะไม่มีกฎหมายที่บัญญัติลักษณะดังกล่าวไว้ในระหว่างขั้นตอนขอทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา แต่ในของการบังคับตามคำพิพากษานั้น อาจนำมาอนุโลมเทียบเคียงกับประเทศอังกฤษได้ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ในมาตรา 245 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า

“ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีที่พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ไปยังศาลอุทธรณ์ในเมื่อไม่มีการอุทธรณ์คำพิพากษานั้น และคำพิพากษาเช่นว่านี้จะยังไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษาอื่น”

2) กรณีโทษจำคุกตลอดชีวิต

โดยปกติโทษจำคุกตลอดชีวิตมักจะเปลี่ยนโทษมาจากโทษประหารชีวิต อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ยังไม่ปรากฏหลักฐานในคดีใดเลยที่นักโทษถูกจำคุกตลอดชีวิตจริงๆ เนื่องจาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเอง มีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่าสมควรจำคุกบุคคลใดไว้เป็นระยะเวลาเท่าใดในแต่ละคดี ตลอดจนมีอำนาจออกหมายปล่อยบุคคล ซึ่งต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตนั้นในเวลาใดก็ได้

การใช้อำนาจวินิจฉัยดังกล่าวข้างต้นนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะต้องพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละคดีว่า ผู้ต้องโทษน่าจะมีแนวโน้มในการกระทำความผิดอาญาที่ร้ายแรงลดลงหรือไม่ หากต้องถูกจำคุกเป็นระยะเวลาอันขึ้นปัญหาที่ว่าผู้ต้องโทษสมควรได้รับการปล่อยตัวไป โดยไม่ขัดต่อบทบัญญัติซึ่งเป็นการพิจารณาทางอาญาหรือไม่ นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาด้วยว่า ผู้ต้องโทษมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ ในระหว่างที่ต้องรับโทษอยู่ รวมทั้งพิจารณาความเห็นส่วนตัวของผู้บัญชาการเรือนจำ (Governor)

อาจกล่าวได้ว่าขอบอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของอังกฤษ ในการพิจารณาเรื่องการขอพระราชทานอภัยโทษนั้นเป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่ง โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจในการออกหมายปล่อยบุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตในเวลาใดๆ ระหว่างที่ต้องรับโทษอยู่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของไทยมิได้มีอำนาจเช่นว่านั้น จะมีก็แต่อำนาจในการทูลเกล้าฯ ถวายความคิดเห็นว่าสมควรพระราชทานอภัยโทษ หรือไม่เพียงใดเท่านั้น การปล่อยตัว หรือลดโทษนักโทษจะกระทำได้อีกแต่โดยการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา เพื่อให้ประมุขของประเทศพระราชทานอภัยโทษให้ อันแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่สำคัญบางประการเกี่ยวกับ

⁸ Lord Simonds. (1976). *Pardons and Reprieves* (3 rd ed.). Halbury's Law of England. p. 234.

ระบบการลงโทษจำคุก นั้นคือตามระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) นั้นกำหนดเวลาจำคุกไม่มีลักษณะที่แน่นอนตายตัว อาจยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมสุดแต่ดุลพินิจของฝ่ายบริหาร แต่ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) โดยเฉพาะประเทศไทย กำหนดเวลาจำคุกมีลักษณะที่แน่นอนตายตัวไม่สามารถยืดหยุ่นได้ ดังนั้น จึงต้องอาศัยการพระราชทานอภัยโทษเป็นเครื่องบรรเทาความรุนแรงของโทษ

จากสถิติคดีอาญาเท่าที่ปรากฏหลักฐานในช่วงคริสต์ศักราช 1952 ปรากฏว่ามีการพระราชทานอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข 15 คดี พระราชทานลดโทษจำคุก โทษปรับ ตลอดจนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจากจำนวนทั้งสิ้น 78 คดี สำหรับการพระราชทานอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข ซึ่งนอกเหนือไปจากคดีประหารชีวิตนั้น ไม่ค่อยปรากฏนัก เฉพาะใน คริสต์ศักราช 1952 ซึ่งไม่ปรากฏแม้แต่คดีเดียว

สำหรับการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปนั้นไม่ปรากฏหลักฐาน ปรากฏตามเฉพาะการนิรโทษกรรมแก่ผู้ขาดหนีราชการทหารในช่วงสงครามเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ในช่วงคริสต์ศักราช 1953 ซึ่งในครั้งนั้นมีผู้ได้รับการนิรโทษกรรมจำนวน 14,260 คน

3.1.5 ผลของการอภัยโทษของประเทศอังกฤษ

ผลของการพระราชทานอภัยโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้แก่ พระราชทานอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขนั้น นอกจากผู้ต้องโทษจะได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษแล้ว ยังทำให้ผู้นั้นพ้นจากสภาพที่น่าอับอาย (Infamy) ข้อห้ามข้อจำกัดสิทธิ (Disqualification) หรือการประณาม (Obloquy) ทั้งปวงที่เป็นผลตามมาเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด การพระราชทานอภัยโทษทำให้บุคคลนั้นเป็นเสมือนบุคคลใหม่ และมีอำนาจที่จะฟ้องหมิ่นประมาท แก่ผู้สบประมาทตนว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษา⁹ นอกจากนั้นในบางกรณีอาจจะต้องมีการจ่ายเงินค่าทดแทนให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลซึ่งต้องรับโทษจำคุกอันเป็นผลมาจากความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม (Miscarriage of justice) เมื่อนำผลของการพระราชทานอภัยโทษดังกล่าวนี้มาเปรียบเทียบกับประเทศไทยจะพบว่า การพระราชทานอภัยโทษจะมีผลเป็นการหยุดบังคับโทษเท่านั้น มิได้ทำให้พ้นจากสภาพที่น่าอับอาย ข้อห้าม ข้อจำกัดสิทธิ หรือเป็นเสมือนบุคคลใหม่แต่ประการใด

ดังนั้น สรุปได้ว่าการอภัยโทษของประเทศอังกฤษมีการอภัยโทษมาตั้งแต่ยุคแรกๆ มาจนถึงปัจจุบัน สำหรับขอบข่ายของการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์อังกฤษในยุคแรกนั้นเป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่ง ทำให้ผลของความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐสภาอังกฤษในช่วงศตวรรษที่ 17 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคต้น

⁹ Lord Simonds. Ibid. p. 244.

ของราชวงศ์สจวร์ตนั้น ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษเป็นอย่างมาก ขอบข่ายของการใช้พระราชอำนาจที่เคยเป็นไปอย่างกว้างขวางได้ถูกจำกัด ในประเทศอังกฤษ นับแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นอย่างน้อยกฎหมายได้วางอภิสัทธาในการพิจารณาให้อภัยโทษได้ตามอำเภอใจนั้นให้เป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ และต่อมาอำนาจในส่วนนี้ก็ยังเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามนัยแห่งกฎหมายในยุคคอนอร์มันดี (William the conqueror) แม้พระราชอำนาจส่วนนี้ไม่มีขอบเขตจำกัด และครอบคลุมทั่วพระราชอาณาเขต แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาทับซ้อนกับอำนาจของกลุ่มที่มีอิทธิพลอื่นๆ เช่น ในฝ่ายอาณาจักรบรรดาเอิร์ลผู้ถือครองและมีอิทธิพลเหนือดินแดนจำเพาะ ก็มีอำนาจในการอภัยโทษแก่ประชาชนในท้องถิ่น ส่วนฝ่ายศาสนจักร บรรดาบาทหลวง ก็มีอำนาจในการให้อภัยโทษแก่กรณีที่เป็นความผิดต่อกลุ่มบาทหลวงนั่นเองเช่นกัน นอกจากนี้ รัฐสภาอังกฤษเองก็ได้โต้แย้งพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการพระราชทานอภัยโทษอยู่เนืองๆ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เมื่อเกิดข้อขัดแย้งแก่แย้งในเรื่องอำนาจในการปกครองขึ้นเมื่อใดในประเทศอังกฤษ รวมถึงตลอดจนประเทศอื่นๆ ในทวีปยุโรป ความพยายามที่จะได้มาซึ่งอำนาจฝ่ายบริหารในการให้อภัยโทษอย่างเบ็ดเสร็จ ก็เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง และการเงิน อันพ่วงมากับอำนาจในการให้อภัยโทษด้วยนั่นเอง ซึ่งสำหรับการอภัยโทษของประเทศอังกฤษในปัจจุบันนั้นการพระราชทานอภัยโทษยังเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์แต่จะกระทำโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

การพระราชทานอภัยโทษในประเทศอังกฤษอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ การพระราชทานอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข (Free Pardons) การพระราชทานอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข (Conditional Pardons) และการพระราชทานอภัยโทษลดโทษ (Remissions) และของการพระราชทานอภัยโทษโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้แก่ พระราชทานอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขนั้น นอกจากผู้ต้องโทษจะได้พ้นการปล่อยตัวพ้นโทษแล้ว ยังทำให้ผู้นั้นพ้นจากสภาพที่น่าอับอาย (Infamy) ข้อห้ามข้อจำกัดสิทธิ (Disqualification) หรือการประณาม (Obloquy) ทั้งปวงที่เป็นผลตามมาเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด การพระราชทานอภัยโทษทำให้บุคคลนั้นเป็นเสมือนบุคคลใหม่ และมีอำนาจที่จะฟ้องหมิ่นประมาท แก่ผู้สบประมาทตนว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษา

3.2 การอภัยโทษของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกการอภัยโทษเป็นวิธีการสำคัญโดยหัวหน้าฝ่ายบริหารซึ่งได้แก่ประธานาธิบดี และผู้ว่าการรัฐ ที่จะใช้อำนาจในการอภัยโทษให้แก่ผู้ที่กระทำความผิดทางอาญาต่อกฎหมายของสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม วิธีการอภัยโทษในสหรัฐอเมริกา มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกับการอภัยโทษในประเทศไทยอยู่หลายประการ เช่น รูปแบบของการอภัยโทษ ผล

ทางกฎหมาย ฯลฯ การอภัยโทษในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอำนาจที่สำคัญที่สุดอำนาจหนึ่งของประธานาธิบดีที่จะให้อภัยโทษให้กับผู้กระทำความผิดทางอาญาต่อกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (Federal offenses) และเป็นอำนาจของผู้ว่าการรัฐที่จะให้อภัยโทษกับผู้กระทำความผิดทางอาญาต่อกฎหมายของมลรัฐ (States offenses) ซึ่งอำนาจในการอภัยโทษของประธานาธิบดีและผู้ว่าการรัฐนี้จะถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา และรัฐธรรมนูญของมลรัฐต่างๆ นอกจากนี้การอภัยโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา ถูกนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์หลายประการ และมีรูปแบบการอภัยโทษหลายรูปแบบด้วยกัน โดยจะศึกษาถึงแนวคิดและพัฒนาการ บทบัญญัติกฎหมาย ประเภท หลักเกณฑ์และขั้นตอน และผลทางกฎหมายของการอภัยโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2.1 แนวความคิดและพัฒนาการการอภัยโทษของประเทศสหรัฐอเมริกา

อำนาจในการอภัยโทษของประเทศสหรัฐอเมริกา ถือได้ว่าเป็นผลพวงที่ได้รับโดยตรงมาจากประเทศอังกฤษอันเนื่องมาจากการเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ และส่งผลต่อมาแม้ว่าจะได้มีการประกาศอิสรภาพในปี คริสต์ศักราช 1776 แล้วก็ตาม

โดยในประเทศอังกฤษนั้น ระบบการอภัยโทษเหมือนว่าจะเริ่มมาจากความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์กับพวกบรรดาขุนนาง เนื่องจากว่า กษัตริย์อังกฤษมีพระราชอำนาจอย่างเด็ดขาดในการอภัยโทษให้กับบุคคลใดก็ตามและสามารถอภัยโทษต่อการกระทำความผิดอาญาได้ทุกประเภท¹⁰ ดังนั้น อำนาจในการอภัยโทษจึงถูกนำมาใช้กับบรรดาสมาชิกในราชวงศ์ของกษัตริย์ เมื่อได้มีการกระทำความผิดและถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายของรัฐ ทำให้เกิดความห่อหุ้มของกฎหมายเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของ King Aethelbert, King Alfred, King Edward และ King William อำนาจในการอภัยโทษถือว่าเป็นเอกสิทธิ์ของกษัตริย์แต่เพียงผู้เดียว แต่อย่างไรก็ตามในท้ายที่สุดแล้ว ปัจจุบันกษัตริย์ของอังกฤษก็ถูกจำกัดอำนาจลงในการพระราชทานอภัยโทษ

สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกาในสมัยที่ยังเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ การปฏิบัติเกี่ยวกับการอภัยโทษถูกกำหนดไว้ใน (Colonial charters) โดยกษัตริย์ทรงมอบอำนาจในการอภัยโทษนี้ให้กับผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ให้เป็นผู้ใช้อำนาจอภัยโทษ ต่อมาในช่วงระยะเวลาที่มีความขัดแย้งกันระหว่างผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์กับพวกอาณานิคม (Colonists) พวกอาณานิคมได้พยายามจะมอบอำนาจในการอภัยโทษนี้ไปยัง The general council หรือองค์กรที่เป็นตัวแทนของพวกอาณานิคมแทนผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ต่อมาภายหลังจากการประกาศอิสรภาพในปีคริสตศักราช 1776 ผู้มีอำนาจในการอภัยโทษก็เปลี่ยนแปลงไป ในช่วงแรกๆ อำนาจดังกล่าวนี้ถูกมอบให้กับฝ่ายนิติบัญญัติ อันเนื่องมาจาก

¹⁰ Cklt Brian. (1996). *The Constitutional Case Against Presidential Self-Pardon*. p. 780.

ความหวาดกลัวที่มีต่อฝ่ายบริหารเนื่องจากว่าในช่วงที่เป็นอาณานิคมนั้น ฝ่ายบริหารเป็นผู้ใช้อำนาจในการอภัยโทษ และโดยที่เพื่อจะควบคุมอำนาจของฝ่ายบริหารด้วย¹¹

อย่างไรก็ตามอันเนื่องมาจากการพัฒนาทางการเมืองในสหรัฐอเมริกา อำนาจในการอภัยโทษก็ถูกมอบให้กับฝ่ายบริหารอีกครั้งหนึ่ง โดยกำหนดให้ประธานาธิบดีเป็นผู้ใช้อำนาจอภัยโทษตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และผู้ว่าการรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจในการอภัยโทษตามรัฐธรรมนูญของมลรัฐต่าง

สำหรับการใช้อำนาจในการอภัยโทษของผู้ว่าการรัฐนั้นในช่วงแรกๆ ถือว่าผู้ว่าการรัฐมีอำนาจการอภัยโทษที่เด็ดขาดและเป็นอำนาจเฉพาะตัวในการที่จะให้อภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดอาญาต่อกฎหมายของมลรัฐ อย่างไรก็ตามในภายหลังต่อมาอำนาจในการอภัยโทษของผู้ว่าการรัฐนั้น ก็ถูกจำกัดลงโดยการพัฒนาให้มีคณะกรรมการในการอภัยโทษ (Board of Pardon) เกิดขึ้นมาเป็นผู้ใช้อำนาจร่วมกับผู้ว่าการรัฐด้วยซึ่งคณะกรรมการในการอภัยโทษอาจจะทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษาของผู้ว่าการรัฐ หรือทำหน้าที่ให้คำแนะนำ เห็นชอบต่อการให้อภัยโทษ รวมทั้งอาจเป็นกรณีผู้ว่าการรัฐเป็นหนึ่งในคณะกรรมการของคณะกรรมการอภัยโทษ ซึ่งก็แตกต่างกันไปตามแต่รัฐธรรมนูญของมลรัฐ

จะเห็นได้ว่าอำนาจในการอภัยโทษในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นก็มีพื้นฐานแนวความคิดมาจากการอภัยโทษในประเทศอังกฤษ อันเนื่องมาจากการเคยเป็นอาณานิคม จนกระทั่งการประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกาและก็ได้มีการพัฒนาเกี่ยวกับการอภัยโทษทั้งในเรื่องของแนวความคิด รูปแบบและวิธีการของตนเองเรื่อยๆ มาจนถึงปัจจุบันนี้

3.2.2 บทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการอภัยโทษของประเทศสหรัฐอเมริกา

รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดไว้ใน มาตรา 2 หมวด 2 ว่าเป็นอำนาจในการอภัยโทษสำหรับการกระทำความผิดทางอาญาต่อกฎหมายของสหรัฐอเมริกา เว้นแต่ในคดีการกล่าวโทษเจ้าหน้าที่รัฐว่าทำผิดศีลธรรมหรือจรรยาบรรณ (คดีImpeachment) ซึ่งประธานาธิบดีมีอำนาจในการอภัยโทษได้ในหลายรูปแบบ ทั้งการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข การเปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบาตามคำพิพากษา การยกเลิกค่าปรับ และการริบทรัพย์ การชะลอการลงโทษ รวมทั้งการอภัยโทษโดยทั่วไปให้กับกลุ่มคณะบุคคล หรือก็คือการนิรโทษกรรมนั่นเอง ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็เกี่ยวกับความผิดทางการเมือง เช่นการอภัยโทษให้กับผู้ก่อจลาจล หรือผู้ก่อการกบฏโดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ เพื่อเป็นเงื่อนไขให้มีการวางอาวุธ หรือเพื่อความปรองดองของชาติ เช่น ประธานาธิบดี Lincoln และประธานาธิบดี Johnson ได้อภัยโทษให้กับกลุ่ม

¹¹ Caldwell G Robert. Op.cit. p. 648.

คนที่อยู่ฝ่ายพันธมิตรฝ่ายใดในเหตุการณ์สงครามกลางเมืองของสหรัฐอเมริกา¹² ซึ่งประธานาธิบดีนั้นมีอำนาจเพิ่มเติมที่ในการอภัยโทษ สามารถอภัยโทษให้แก่บุคคลใดก็ได้ เมื่อใดก็ได้ภายหลังที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ทั้งก่อน หรือหลังจากการพิจารณาคดี ในช่วงที่มีคำพิพากษาลงโทษหรือรับโทษตามคำพิพากษาลงโทษเสร็จสิ้นแล้ว อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติโดยทั่วไป ส่วนใหญ่จะมีการอภัยโทษให้แก่ผู้ที่กระทำความผิดที่ขออภัยโทษภายหลังจากที่ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษตามคำพิพากษามาแล้วอย่างน้อยที่สุด 5 ปี

นอกจากนั้นอำนาจในการอภัยโทษเป็นอำนาจเฉพาะตัวของประธานาธิบดีที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ แม้ว่าในทางปฏิบัติ The Pardon Attorney อาจแนะนำแก่ประธานาธิบดีในเรื่องที่ขออภัยโทษได้แต่ประธานาธิบดีจะเห็นชอบตามคำแนะนำด้วยหรือไม่ก็ได้ และไม่มีหน้าที่ต้องให้คำอธิบาย หรือทำรายงานใดๆ เกี่ยวกับการอภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดให้กับสาธารณชนทราบด้วย แต่ในทางปฏิบัติที่ประธานาธิบดีอาจจะถูกเชิญให้คำอธิบายเกี่ยวกับการอภัยโทษผ่านสื่อได้แต่อย่างไรก็ตามทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของประธานาธิบดีด้วยว่าจะมีการให้คำอธิบายเกี่ยวกับการให้อภัยโทษหรือไม่ อย่างไรก็ได้

จะเห็นได้ว่าประธานาธิบดีนั้นมีอำนาจในการที่จะอภัยโทษอยู่มาก ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าอำนาจการอภัยโทษของประธานาธิบดีนั้น มีรากฐานมาจากการใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์อังกฤษที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเคยเป็นอาณานิคม โดยเห็นว่าอำนาจในการอภัยโทษเป็นเอกสิทธิ์เฉพาะตัวที่สูงที่สุดส่วนหนึ่งในพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์อังกฤษ¹³ ดังนั้นภายหลังจากการประกาศอิสรภาพของประเทศสหรัฐอเมริกาแนวความคิดในเรื่องพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ก็ตกทอดมายังหัวหน้าของฝ่ายบริหารของสหรัฐอเมริกาซึ่งได้แก่ประธานาธิบดีนั่นเอง

ประธานาธิบดีมีอำนาจในการใช้อำนาจการอภัยโทษ แต่อย่างไรก็ตามก็มีการจำกัดอำนาจไว้เพื่อป้องกันการใช้อำนาจในการอภัยโทษไปในทางมิชอบ เคยมีผู้เสนอให้อำนาจในการอภัยโทษของประธานาธิบดีอยู่ภายใต้ความเห็นชอบของสภา Senate แต่การเสนอก็ถูกยกเลิกไปต่อมามีผู้เสนอให้จำกัดขอบเขตการให้อภัยโทษของประธานาธิบดี เฉพาะผู้ที่ถูกพิพากษาลงโทษเท่านั้น แต่ข้อเสนอนี้ก็ได้อีกยกเลิกไป เพราะมีความเห็นว่า การอภัยโทษแก่บุคคลที่ยังไม่ได้ถูกพิพากษาลงโทษอาจจะเป็นประโยชน์ต่อชาติต่อไปได้ เช่น การอภัยโทษให้กับสายลับ อาจจะทำให้รู้ความลับที่เป็นประโยชน์สำคัญต่อกองทัพ¹⁴

¹² [Http://oror.essortment.com/pardonclemeency_rmfw.htm](http://oror.essortment.com/pardonclemeency_rmfw.htm).

¹³ [Http://oror.essortment.com/pardonclemeency_rmfw.htm](http://oror.essortment.com/pardonclemeency_rmfw.htm).

¹⁴ [Http://jurist.law.pitt.edu/pardons1.htm](http://jurist.law.pitt.edu/pardons1.htm).

ในปีคริสต์ศักราช 1974 ประธานาธิบดี Gerald Ford ได้อภัยโทษให้กับประธานาธิบดี Richard Nixon ซึ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการอภัยโทษครั้งนี้เป็นอย่างมาก จึงมีการเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญ คือ Senator Walter Mondale of Minnesota ได้เสนอการแก้ไขรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการใช้อำนาจอภัยโทษของประธานาธิบดี โดยเห็นว่าการอภัยโทษโดยประธานาธิบดีนั้นจะต้องให้สภา Congress เห็นชอบถึงจะเกิดผลทางกฎหมายได้ แต่ต่อมาปีคริสต์ศักราช 1993 มีสมาชิกของ The House of Representatives ได้เสนอการจำกัดอำนาจของประธานาธิบดี โดยแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ประธานาธิบดีมีอำนาจเฉพาะจะให้การชะลอการลงโทษ หรือการอภัยโทษแก่บุคคลที่กระทำ ความผิดกำหนดของสหรัฐอเมริกาที่ซึ่งถูกพิพากษาลงโทษในการกระทำความผิดดังกล่าว โดยข้อเสนอดังกล่าวถูกส่งไปยัง The House Judiciary Committee แต่ก็ไม่ได้ถูกดำเนินการใดๆ ต่อไป

ในปีคริสต์ศักราช 2000 มีข้อเสนอใน Crime Victims Rights Amendment โดยการกำหนดให้ผู้เคราะห์ร้ายจากอาชญากรรม มีสิทธิที่จะแสดงข้อวิจารณ์เกี่ยวกับการขออภัยโทษของผู้กระทำความผิดและให้โอกาสในการที่จะเสนอเอกสารที่เกี่ยวกับการขออภัยโทษ หรือลดโทษตามคำพิพากษา เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา อย่างไรก็ตามข้อเสนอดังกล่าวที่ถูกเสนอก็ถูกคัดค้าน เพราะข้อเสนอนี้จะมีผลทำให้เป็นการรุกรานอำนาจในที่จะให้การอภัยโทษของประธานาธิบดีอย่างไม่เคยมีมาก่อนเลย จะเห็นได้ว่าจะมีผู้เสนอหลายประการข้างต้นเพื่อจะบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อจำกัดอำนาจในการอภัยโทษข้างต้นของประธานาธิบดี แต่ข้อเสนอเหล่านั้นก็ไม่มีผล หรือไม่มีการดำเนินการใดๆ ที่จะจำกัดอำนาจของประธานาธิบดี

แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบัน ได้มีกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้จำกัดการใช้อำนาจในการอภัยโทษของประธานาธิบดี มีดังนี้

1) ในคดี Impeachment ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาในมาตรา 2 หมวด กล่าวคือ เมื่อใดที่สภา Congress ได้ทำการฟ้องร้องต่อฝ่ายบริหารประธานาธิบดีไม่สามารถห้ามสภาไม่ให้กล่าวโทษดำเนินคดีได้ รวมทั้งยังไม่สามารถยกเลิกการลงโทษตามคำพิพากษาของสภา Congress ได้อีกเช่นกัน

2) กรณีเป็นความผิดเกี่ยวกับ Private civil ประธานาธิบดีไม่สามารถใช้อำนาจให้อภัยโทษในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในทางแพ่งรวมทั้งความรับผิดในทางแพ่งได้

3) คดีกระทำความผิดทางอาญาต่อกฎหมายมลรัฐ ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาไม่สามารถใช้อำนาจให้อภัยโทษได้ เพราะเป็นอำนาจของผู้ว่ากรมมลรัฐแต่ละมลรัฐ

4) คดีละเมิดอำนาจศาล (Contempts of Court) ประธานาธิบดีก็ไม่สามารถให้อภัยโทษได้ เนื่องจากว่าการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลนั้น ถือว่าเป็นความผิดที่กระทำต่อเกียรติยศของศาลและการกระทำดังกล่าวก็ไม่ใช่ความผิดทางอาญา

แม้ว่าในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาจะไม่ได้กำหนดถึงแนวทางการใช้อำนาจอภัยโทษของประธานาธิบดีเอาไว้แต่ในทางปฏิบัติ การใช้อำนาจในการอภัยโทษของประธานาธิบดีจะมี The Pardon Attorney ทำหน้าที่ช่วยเหลือร่วมกับ The United States Attorney ในการพิจารณาคำร้องและคำแนะนำเกี่ยวกับการอภัยโทษต่อประธานาธิบดี ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 2 หมวด 2 วรรค 1 ของรัฐธรรมนูญและตามบทบัญญัติกำหนด 28 CFR Section o.35 และ o.36 ซึ่งเกี่ยวกับอำนาจของ The Pardon Attorney ในเรื่องการร้องขออภัยโทษของผู้กระทำความผิด

นอกจากรัฐธรรมนูญจะให้อำนาจประธานาธิบดีในการให้อภัยโทษแล้ว รัฐธรรมนูญของมลรัฐยังกำหนดให้ผู้ว่าการรัฐมีอำนาจให้อภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาต่อกฎหมายมลรัฐของตนเองเท่านั้น โดยผู้ว่าการรัฐไม่มีอำนาจในการอภัยโทษเป็นการทั่วไป หรือที่เรียกกันว่านิรโทษกรรม เพราะอำนาจดังกล่าวเป็นของประธานาธิบดีเท่านั้น ซึ่งในรัฐธรรมนูญของมลรัฐส่วนใหญ่จะกำหนดให้ผู้ว่าการรัฐไม่มีอำนาจอภัยโทษให้แก่กบฏ โดยกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของสภานิติบัญญัติของรัฐมีอำนาจนี้แทน ผู้ว่าการรัฐจะสามารถให้อภัยโทษในการกระทำความผิดอาญาต่อมลรัฐได้ต่อเมื่อ มีผู้ยื่นคำร้องขอเข้ามา และจะอภัยโทษได้ต้องรอให้ศาลมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นก่อน ซึ่งแตกต่างจากอำนาจของประธานาธิบดีที่สามารถอภัยโทษให้กับบุคคลใดก็ได้ และในเวลาใดๆ ก็ได้ โดยผู้ว่าการรัฐจะอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายของมลรัฐของตนเอง การอภัยโทษนั้นคณะกรรมการอภัยโทษจะให้คำแนะนำเกี่ยวกับคำร้องขออภัยโทษ จะเห็นได้ว่าการมีคณะกรรมการอภัยโทษ อำนาจการอภัยโทษของผู้ว่าการรัฐจะไม่เด็ดขาด ทั้งนี้ก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะเป็นการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบของผู้ว่าการรัฐ และเพื่อที่จะทำให้มีคณะกรรมการการทำงาน หรือดำเนินการเพื่อเป็นการช่วยเหลือในการตัดสินใจของผู้ว่าการรัฐ ในการอภัยโทษให้มีความรอบคอบยิ่งขึ้น

3.2.3 ประเภทของการอภัยโทษของประเทศสหรัฐอเมริกา

ตามที่รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 2 หมวด 2 และรัฐธรรมนูญของมลรัฐต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้ประธานาธิบดีและผู้ว่าการรัฐมีอำนาจในการอภัยโทษ แก่การกระทำความผิดต่อกฎหมาย จากการศึกษาพบว่า การอภัยโทษของสหรัฐอเมริกามีการอภัยโทษอยู่หลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้

1) การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข (Full pardon)

การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขนี้ เป็นการปล่อยตัวบุคคลผู้กระทำความผิดจากการลงโทษ โดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ เลย ซึ่งการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขนี้ มีผลทำให้เป็นการยกเว้นผู้กระทำความผิดจากการลงโทษตามคำพิพากษาและเป็นการยกเว้นความผิดด้วย โดยคำพิพากษาที่ตัดสิน

ลงโทษนั้นถูกยกเลิกราวกับว่าไม่เคยมีคำพิพากษานั้นมาก่อน¹⁵ เป็นผลทำให้บุคคล ผู้กระทำความผิดทางอาญานั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ และทำให้ข้อจำกัดสิทธิต่างๆที่เป็นผลมาจากคำพิพากษาลงโทษหมดไป เช่น สิทธิในการไปเป็นคณะลูกขุน สิทธิในการรับตำแหน่งราชการ หรือในรัฐ Texas เมื่อได้รับการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข จะทำให้สิทธิในการลงคะแนนกลับคืนมาโดยอัตโนมัติที่เสียไปเนื่องมาจากผลของการกระทำความผิดอาญาอย่างร้ายแรง ตัวอย่างกรณีที่มีการให้อภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขเช่นการที่ประธานาธิบดี Johnson เคยให้อภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขกับบุคคลผู้ซึ่งเข้าร่วมกับพันธมิตรฝ่ายใต้ในระหว่างสงครามกลางเมืองของสหรัฐอเมริกา¹⁶

2) การอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข (Conditional pardon)

การอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขนั้นจะไม่เกิดผลเป็นการยกเว้นความผิดจนกว่าผู้กระทำความผิดจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ก่อน กล่าวคือ อาจจะต้องกระทำการ หรือไม่กระทำการบางอย่างตามที่กำหนดไว้ เช่น เงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องออกไปจากประเทศก่อน หรือต้องจ่ายเงินค่าปรับก่อนการอภัยโทษจึงจะมีผล

แต่ถ้าผู้กระทำความผิดที่ได้รับการอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ได้ การอภัยโทษนั้นก็จะเป็นโมฆะ และอาจจะกลับไปจำคุกตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา เงื่อนไขของการอภัยโทษนั้นจะเป็นอย่างไรก็ได้เพียงแต่ไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีของประชาชน

3) การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา (Commutation of Sentence)

การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา เป็นรูปแบบการใช้อำนาจในการอภัยโทษอีกรูปแบบหนึ่งของประธานาธิบดีและผู้ว่าการรัฐ การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาสามารถกระทำได้ 2 กรณี คือ โดยเป็นการลดโทษจากโทษที่กำหนดไว้ตามคำพิพากษาดั้งเดิมให้เบาลง หรือน้อยลง เช่น เปลี่ยนจากโทษจำคุกตลอดชีวิตมาเป็นโทษจำคุก 10 ปี หรือในอีกกรณีหนึ่ง การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาหมายถึง การเปลี่ยนโทษประหารชีวิตมาเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา ต่างจากการอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขในแง่ที่ว่า การอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขมีผลเป็นการยกเลิกความผิดและเป็นผลให้มีการปล่อยตัวผู้ต้องโทษ แต่การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาเป็นเพียงการลดระยะเวลาจำคุกและอาจจะไม่ทำให้ผู้ที่ได้รับการลดโทษได้รับการปล่อยตัวได้

การร้องขอเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาของผู้กระทำความผิดนั้น โดยทั่วไปจะพิจารณาคำร้องเมื่อผู้ร้องขอได้รับโทษตามคำพิพากษาไปบางส่วนแล้ว นอกจากนี้การที่จะขอเปลี่ยนโทษ

¹⁵ [Http://www.usconstitution.net/consttop_pard.html](http://www.usconstitution.net/consttop_pard.html).

¹⁶ [Http://www.Pardon and Reprieves-Legal Research.htm](http://www.Pardon and Reprieves-Legal Research.htm).

หนักเป็นเบาคำพิพากษาที่ตัดสินลงโทษผู้ขึ้นคำร้องจะต้องไม่อยู่ในระหว่างกระบวนการอุทธรณ์คำพิพากษา¹⁷

4) การชะลอการลงโทษ (Reprieve)

การชะลอการลงโทษ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจในการอภัยโทษของประธานาธิบดี และผู้ว่าการรัฐอีกรูปแบบหนึ่งเช่นกัน การชะลอการลงโทษไม่ใช่วิธีการยกโทษ หรือการลดการลงโทษตามคำพิพากษาของศาลแต่มีลักษณะเป็นวิธีการที่จะหยุดเวลาชั่วคราวของคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิตของผู้ที่ได้รับการชะลอการลงโทษ ซึ่งโดยปกติก็เป็นการหยุดเวลาลงในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ให้แก่ผู้ต้องโทษ¹⁸

วิธีการชะลอการลงโทษนี้ โดยปกติจะใช้กับผู้ต้องโทษในกรณีที่มีคำพิพากษาประหารชีวิตด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น เพื่อให้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานใหม่อีกครั้งเกี่ยวกับคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต หรือใช้ชะลอการลงโทษประหารชีวิตให้กับนักโทษหญิงที่ตั้งครรภ์ จนกว่าจะคลอดบุตร หรือชะลอการลงโทษประหารชีวิตให้กับนักโทษที่มีอาการป่วยเป็นโรคร้ายจนกว่าบุคคลนั้นจะหายเป็นปกติ นอกจากนี้การชะลอการลงโทษเพื่อเข้าร่วมกระบวนการพิจารณาของศาลแพ่ง หรือร้องขอชะลอการลงโทษด้วยเหตุผลทางด้านครอบครัว เช่น การเข้าร่วมพิธีศพ หรือเยี่ยมญาติพี่น้องที่ป่วยในระยะสุดท้าย เป็นต้น

5) การยกเลิกค่าปรับและการริบทรัพย์ (Remission of and forfeitures)

การยกเลิกค่าปรับและการริบทรัพย์ในบางกรณีผู้กระทำความผิดทางอาญาอาจจะมีคำพิพากษาลงโทษให้จ่ายเงินค่าปรับ หรือริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด อันเนื่องมาจากการกระทำความผิด ประธานาธิบดี หรือผู้ว่าการรัฐจึงมีอำนาจในการยกเลิก หรือลดค่าปรับ และมีอำนาจในการคืนทรัพย์ที่ถูกริบอันเนื่องมาจากการลงโทษในการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งถือว่าอำนาจในการยกเลิกค่าปรับ หรือริบทรัพย์นี้เป็นรูปแบบหนึ่งของวิธีการอภัยโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา

6) การอภัยโทษโดยทั่วไป (General pardon)

การอภัยโทษโดยทั่วไปในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็คือ การนิรโทษกรรม (Amnesty) นั่นเอง การนิรโทษกรรมในสหรัฐอเมริกานั้นก็คือ การอภัยโทษโดยมีวัตถุประสงค์ในการที่จะเป็นการยกเลิกการกระทำความผิดที่ผ่านมาให้กับบุคคลที่กระทำความผิดอาญาในความผิดเดียวกันซึ่งโดยปกติเป็นความผิดทางการเมือง เช่น การก่อการกบฏ หรือการจลาจล ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการ

¹⁷ [Http://www.jurist.law.pitt.edu/pardons3.html](http://www.jurist.law.pitt.edu/pardons3.html).

¹⁸ Korn R. Richard and Mccorkle W. LLOYD. (1959). *Criminology and Penology*. USA: Timehart and Winston Inc. p. 602.

นิรโทษกรรมหลายประการ เช่น เพื่อความปรองดองของคนในชาติ โดยที่พิจารณาแล้วเห็นว่าความผิดของคนที่สำคัญกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิด

ประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา การใช้อำนาจในการอภัยโทษให้แก่กลุ่มบุคคลโดยประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา มีอยู่หลายครั้ง การให้อภัยโทษโดยทั่วไปแก่คณะบุคคล หรือนิรโทษกรรมนั้นจะกระทำในรูปแบบของพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม โดยเป็นการอภัยโทษให้แก่คณะบุคคลที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาคดี แต่ยังไม่มีการพิพากษาตัดสินลงโทษ สำหรับบุคคลใดหรือประเภทความผิดใดที่จะอยู่ในข่ายของการได้รับนิรโทษกรรมนั้นขึ้นอยู่กับถ้อยคำในประกาศนิรโทษกรรม (The Proclamation)¹⁹

การอภัยโทษโดยทั่วไป เช่น การนิรโทษกรรมของประธานาธิบดี Carter ถ้อยคำในประกาศ ลงวันที่ 21 มกราคม คริสต์ศักราช 1977 บุคคลที่ได้รับนิรโทษกรรมคือ บุคคลที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติ The Military Selective Service Act ที่ได้กระทำการหลบหนี หรือละเว้นการกระทำ หรือการนิรโทษกรรมประธานาธิบดี George Washington ในปีคริสตศักราช 1794 บุคคลที่ได้รับนิรโทษกรรม คือ บุคคลที่มีส่วนร่วมในการจลาจล Whiskey Rebellion ในปีคริสตศักราช 1794 ที่ได้กระทำการก่อกบฏต่อต้านการเก็บภาษีเหล้าที่รัฐบาล ได้ออกกฎหมายมา อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้การนิรโทษกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาแทบจะไม่มีการใช้อำนาจนี้แล้ว

จะเห็นได้ว่า การนิรโทษกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ก็คือ การอภัยโทษโดยทั่วไปให้กับคณะบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการใช้อำนาจในการอภัยโทษของประธานาธิบดีนั่นเอง สำหรับผู้ว่าการรัฐนั้น ธรรมเนียมส่วนใหญ่ของมลรัฐไม่ให้อำนาจผู้ว่าการรัฐอภัยโทษในกรณีการก่อกบฏ หรือจลาจล

3.2.4 หลักการและขั้นตอนการอภัยโทษของประเทศสหรัฐอเมริกา

ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือธรรมนูญ ประธานาธิบดีของสหรัฐและผู้ว่าการรัฐ มีอำนาจในการอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาต่อกฎหมาย เมื่อมี Office of the pardon Attorney เกิดขึ้นมานั้นเรื่องเกี่ยวกับการอภัยโทษจะถูกส่งมาที่สำนักงานนี้ และมีเจ้าหน้าที่ คือ The Pardon Attorney หรือคณะกรรมการอภัยโทษจะทำหน้าที่ช่วยเหลือและสอบสวนข้อเท็จจริง ประธานาธิบดี หรือผู้ว่าการรัฐเกี่ยวกับการอภัยโทษ โดยมีกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับในเรื่องของหลักเกณฑ์และขั้นตอนการยื่นคำร้องไว้ กล่าวคือผู้ยื่นคำร้องขออภัยโทษจะต้องแนบเอกสาร ดังต่อไปนี้ เช่นเหตุผลเอกสารที่เกี่ยวข้อง บันทึกการจับกุมอื่น ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินและการฟ้องร้องคดี จากนั้นเจ้าหน้าที่ คือ The Pardon Attorney หรือคณะกรรมการอภัยโทษ

¹⁹ เพ็ญจันทร์ โชติบาล. เล่มเดิม. หน้า 321.

สอบสวนข้อเท็จจริงและพร้อมส่งคำแนะนำไปยังประธานาธิบดี หรือผู้ว่าการรัฐในการพิจารณาการอภัยโทษ

ซึ่งหลักเกณฑ์และขั้นตอนการพิจารณาคำร้องเกี่ยวกับการอภัยโทษ มี 2 กรณี

1) หลักเกณฑ์และขั้นตอนการพิจารณาคำร้องเกี่ยวกับการอภัยโทษต่อประธานาธิบดี ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาอนุญาตในการให้อภัยโทษกับบุคคลใดก็ได้ในเวลาใดๆ ก็ได้ ภายหลังจากที่มีการกระทำความผิดทางอาญาต่อกฎหมาย กล่าวคือ ตั้งแต่ก่อนจะมีการดำเนินคดีอาญา ในระหว่างการพิจารณาคดี หรือหลังจากมีคำพิพากษาลงโทษ รวมทั้งสามารถให้อภัยโทษภายหลังจากคำพิพากษาถึงที่สุด อำนาจในการอภัยโทษเป็นอำนาจเฉพาะตัวของประธานาธิบดี การพิจารณาคำร้องและให้คำแนะนำต่อคำร้องนั้นว่าจะให้อภัยโทษหรือไม่ต่อประธานาธิบดี โดยให้เป็นอำนาจของ The Pardon Attorney ในการพิจารณาและตรวจสอบหาข้อเท็จจริงในคดีที่มีการอภัยโทษ

กฎหมายที่ให้อำนาจ The Pardon Attorney ในการควบคุมจัดการเกี่ยวกับคำร้องขออภัยโทษกำหนดไว้ใน Title 28 of the U.S. Code the Federal Regulation s Section 1.1-1.10 และ Section 0.35 และ 0.36 อย่างไรก็ตามแม้กฎหมายจะกำหนดอำนาจหน้าที่ของ The Pardon Attorney ในการพิจารณาคำร้องขออภัยโทษเบื้องต้นแต่บทบัญญัติ Title 28 CFR ก็เป็นแต่เพียงคำแนะนำและเป็นแนวทางภายในของกระทรวงยุติธรรม ดังนั้น ประธานาธิบดีไม่จำเป็นต้องทำตามคำแนะนำดังกล่าว ประธานาธิบดีจะให้อภัยโทษ หรือไม่ให้อภัยโทษแก่ผู้ร้องขอก็ได้

หลักเกณฑ์และขั้นตอนการพิจารณาคำร้องเกี่ยวกับการอภัยโทษต่อประธานาธิบดี แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก) หลักเกณฑ์ขั้นตอนก่อนการพิจารณาคำร้องขออภัยโทษ

(1) การยื่นคำร้อง

บุคคลที่ต้องการขออภัยโทษต่อประธานาธิบดี ขออภัยโทษลดโทษตามคำพิพากษา เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา ชะลอการลงโทษ หรือการยกเลิกค่าปรับและการริบทรัพย์ จะต้องยื่นคำร้องอย่างเป็นทางการ คำร้องให้ระบุถึงประธานาธิบดีและยื่นคำร้องไปที่ Office of the pardon ส่วนผู้ยื่นคำร้องที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางทหารให้ยื่นคำร้องต่อ The Secretary of the military department ซึ่งมีเขตอำนาจตั้งแต่การพิจารณาคดี และตัดสินลงโทษในศาลทหารต่อผู้ยื่นคำร้อง

(2) คุณสมบัติของผู้ยื่นคำร้องขอ ภายใต้ Regulation the department's rules title 28 CFR section 1.1 กำหนดให้ผู้ที่จะยื่นคำร้องจะต้องทำการยื่นคำร้องต่อเมื่อระยะเวลาอย่างน้อยที่สุด 5 ปี ภายหลังจากวันที่มีการปล่อยตัวผู้ยื่นคำร้องออกจากการกักขัง หรือในคดีที่ไม่มีการจำคุกตามคำพิพากษาลงโทษผู้ยื่นคำร้อง เช่น ในคดีที่ผู้ยื่นคำร้องขออภัยโทษถูกศาลพิพากษาลงโทษให้ต้องจำ

ค่าปรับ จุดประสงค์ของการให้ระยะเวลานี้ก็เพื่อให้ผู้ยื่นคำร้องมีระยะเวลาพอสมควรในการที่จะแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ นับจากวันที่ผู้ยื่นคำร้องได้รับการปล่อยออกจากการกักขัง หรือกรณีบุคคลที่จะยื่นคำร้องจะต้องไม่อยู่ในระหว่างการคุมประพฤติ (Probation) การพักการลงโทษ (Parole) และการปล่อยตัวที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแล (Supervised release) หรือบุคคลที่ขอลดโทษตามคำพิพากษา หรือยกเลิกค่าปรับ ถ้าได้รับการบรรเทาโทษโดยวิธีอื่นๆ จากศาลหรือโดยฝ่ายบริหาร ไม่สามารถยื่นคำร้องได้ เว้นแต่จะแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่เป็นข้อยกเว้น

(3) ข้อมูลที่จะต้องแจ้งในการยื่นคำร้อง

ข้อมูลที่จะต้องแจ้งในการยื่นคำร้อง นั้นประกอบด้วยเหตุผลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่ผู้ยื่นคำร้องขอการขอภัยโทษ เช่น สำเนาจดหมายจากราชการ เพื่อแสดงว่าผู้ร้องขอได้รับการขอภัยโทษจะเป็นผลดีต่อผู้ร้องขอ มีข้อน่าสังเกตว่า เหตุผลในการขอภัยโทษนั้นต้องคำนึงว่าการให้อภัยโทษโดยประธานาธิบดีนั้น โดยปกติแล้ว หมายถึงการยกโทษให้อันเนื่องมาจากผู้ยื่นคำร้องมีความประพฤติที่ดีที่ได้กระทำขึ้นภายหลัง ดังนั้นเหตุผลในการให้อภัยโทษจึงไม่ได้หมายถึงการพิสูจน์ว่าตนไม่ได้กระทำความผิด หรือเป็นผู้บริสุทธิ์²⁰ ซึ่งถ้าผู้ยื่นคำร้องขอต่อผู้ในประเด็นดังกล่าวอาจจะมีผลทำให้ไม่ได้รับการขอภัยโทษ นอกจากเหตุผลและเอกสารแล้ว ต้องมีบันทึกการจับกุมอื่นๆ ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการยื่นคำร้องถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในข้อหาอื่นๆ ทั้งจากประชาชนหรือจากเจ้าหน้าที่ทางทหารรวมถึงเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่มีอำนาจในสหรัฐอเมริกา โดยผู้ยื่นคำร้องจะต้องแจ้งข้อมูลต่างๆเหล่านี้ให้ทราบโดยทั้งหมด รวมทั้งการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการฝ่าฝืนกฎหมายต่างๆ ทุกกรณีรวมทั้งการฝ่าฝืนกฎจราจรซึ่งเป็นผลทำให้มีการถูกจับกุม หรือถูกกล่าวหาในทางอาญา รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้สินและการฟ้องคดีในทางแพ่ง กล่าวคือผู้ยื่นคำร้องขอจะต้องทำรายการเกี่ยวกับข้อมูลดังกล่าวที่ยังคงค้างชำระทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ผู้ยื่นคำร้องจะได้โต้แย้ง หรือไม่ได้โต้แย้งเกี่ยวกับหนี้สินหรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้ต้องทำรายการเกี่ยวกับการฟ้องคดีทางแพ่งทั้งหมดในคดีซึ่งผู้ยื่นคำร้องถูกระบุชื่ออยู่ในฐานะคู่ความ ไม่ว่าจะเป็โจทก์หรือจำเลย ผู้ยื่นคำร้องขอที่จะขอภัยโทษนั้นจะต้องมีคำรับรองของบุคคล 3 คน เกี่ยวกับผู้ยื่นคำร้องขอโดยต้องเป็นบุคคลที่สมัครใจที่จะรับรองและจะต้องทำเอกสารเข้ามาภายใต้การสาบานรับรองข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอุปนิสัยความประพฤติของผู้ยื่นคำร้อง อย่างไรก็ตามแม้จะไม่มีเอกสารดังกล่าว แต่ถ้าเป็นจดหมายที่มีทั้งชื่อจริง ที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ติดต่อที่จะอ้างอิงเกี่ยวกับตัวผู้รับรอง โดยจดหมายนั้นแสดงให้เห็นชัดเจนเกี่ยวกับการรู้ถึงการกระทำความผิดที่ผู้ร้องขอได้ร้องขอภัยโทษก็สามารถใช้จดหมายนั้นรับรองตัวผู้ร้องขอแทนเอกสารดังกล่าวได้ และต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับการบันทึกตามคำพิพากษาในคดีก่อนหน้าด้วย เพราะการขอภัยโทษไม่ทำให้การลบล้างบันทึกคำ

²⁰ [Http://www.USdoj.gov/pardon/pardon_instructions.htm](http://www.USdoj.gov/pardon/pardon_instructions.htm).

พิพากษาของศาลที่ตัดสินลงโทษการกระทำความผิดของผู้ยื่นคำร้อง รวมทั้งผู้ร้องอาจจะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่ทำให้ผู้ยื่นคำร้องเคยได้รับการอภัยโทษด้วย

ข) หลักเกณฑ์ขั้นตอนการพิจารณาคำร้องขออภัยโทษ

(1) การตรวจสอบข้อเท็จจริง

เมื่อมีการรับคำร้องขออภัยโทษจากผู้ยื่นคำร้องแล้วนั้น The Pardon Attorney จะต้องจัดให้มีการสอบสวนเกี่ยวกับประเด็นข้อเท็จจริงที่จำเป็นต้องมีและเกี่ยวกับประเด็นที่จะพิจารณาให้อภัยโทษ รวมทั้งจะต้องทำการขอข้อมูลจากเพื่อนบ้านของผู้ยื่นคำร้อง นายจ้างคนก่อนและนายจ้างคนปัจจุบัน เพื่อน และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่อาจจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นในเรื่องที่ขออภัยโทษของผู้ยื่นคำร้องขอได้

(2) การแจ้งข้อมูลให้กับผู้เสียหาย

ในกรณีผู้ยื่นคำร้องขออภัยโทษในคดีการกระทำความผิดอาญาชั้นร้ายแรง (felony offense) ที่ซึ่งผู้เสียหายจากการก่ออาชญากรรมนั้น The Pardon Attorney อาจจะแจ้งข้อมูลให้กับผู้เสียหายจากการก่ออาชญากรรมว่าในคดีดังกล่าวนี้ ได้มีการยื่นขออภัยโทษเข้ามาซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับการขออภัยโทษของผู้ยื่นคำร้อง โดยยื่นเข้ามาในการพิจารณาคำร้องได้ซึ่งอาจจะเป็นผลต่อการทำคำแนะนำที่จะให้อภัยโทษด้วย

อย่างไรก็ตามในการพิจารณาว่าจะแจ้งข้อมูลไปให้ผู้เสียหายในคดีที่มีการขออภัยโทษทราบหรือไม่นั้น The Pardon Attorney ควรจะต้องพิจารณาถึงความร้ายแรง และระยะเวลาการเกิดการกระทำความผิด เช่น การกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นมานานแล้ว หรือการกระทำความผิดนั้นเพิ่งจะเกิดขึ้น รวมทั้งพิจารณาเกี่ยวกับลักษณะสำคัญและขอบเขตความเป็นอันตรายต่อผู้เสียหาย ประวัติทางอาชญากรรมทั้งหมดของผู้ยื่นคำร้อง และประวัติของการฝ่าฝืนกฎหมาย รวมทั้งความเป็นไปได้ที่จะให้อภัยโทษในคดีที่ผู้ยื่นคำร้องขอเข้ามา

(3) ปัจจัยในการพิจารณาเกี่ยวกับคำร้องขออภัยโทษ

โดยทั่วไป การจะมีการให้อภัยโทษแก่ผู้ร้องขอก็ต่อเมื่อผู้ร้องขอแสดงให้เห็นถึงความประพฤติดีของผู้ยื่นคำร้องในช่วงระยะเวลาภายหลังจากการพิพากษาลงโทษและภายหลังจากการสิ้นสุดของคำพิพากษาลงโทษต่อตัวผู้ยื่นคำร้องขออภัยโทษ

ซึ่งปัจจัยในการพิจารณาเกี่ยวกับคำร้องขอ มีดังนี้ กล่าวคือ ปัจจัยด้านความประพฤติของผู้ยื่นคำร้องขอภายหลังการพิพากษาลงโทษของศาล อุปนิสัยและการมีชื่อเสียง การดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมภายหลังมีคำพิพากษาลงโทษ ความร้ายแรงและระยะเวลาของการกระทำความผิด เช่นการค้ายาเสพติดรายใหญ่ การกระทำความผิดต่อหน้าที่ทรัสต์ หรือการฉ้อโกงเงินของผู้บริหาร คดีซึ่งการกระทำความผิดอาญาที่ร้ายแรงต่างๆ เหล่านี้ ดังนั้นช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการ

ลงโทษควรล่วงเลยไปชั่วระยะหนึ่ง เพื่อหลีกเลี่ยงต่อความรู้สึกเกลียดชังต่อการอภัยโทษกับการกระทำความผิดที่ร้ายแรงดังกล่าว บังคับเกี่ยวกับการยอมรับเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความสำนึกผิด และการชดใช้ต่อการกระทำผิดทางอาญา ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการพิจารณาที่จะให้อภัยโทษ ปัจจัยที่เกี่ยวกับคำแนะนำและรายงานของเจ้าหน้าที่ และปัจจัยการพิจารณาเกี่ยวกับคำร้องขอให้ลดโทษ เป็นต้น ปัจจัยดังกล่าวนั้นจะเป็นปัจจัยที่จะใช้พิจารณาคำร้องขออภัยโทษ

แต่อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนข้างต้นตามที่กำหนดไว้ใน Title 28 of the U.S. Code the Federal Regulation s Section 1.1-1.10 ก็เป็นเพียงแนวทางภายใน Department of Justice ที่กำกับดูแล Office of the pardon Attorney ในการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำหน้าที่ช่วยเหลือประธานาธิบดีในการใช้อำนาจอภัยโทษเท่านั้น แต่อำนาจที่แท้จริงในการอภัยโทษยังอยู่ที่ประธานาธิบดี

ดังนั้นแม้ว่า The Pardon Attorney จะให้คำแนะนำอย่างไรก็ตามเกี่ยวกับการให้อภัยโทษ หรือแม้แต่กรณีไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานของ The Pardon Attorney ประธานาธิบดีก็ยังมีความเห็นเป็นอิสระและเด็ดขาด โดยประธานาธิบดีอาจจะทำตามคำแนะนำของ The Pardon Attorney ที่เกี่ยวกับการให้อภัยโทษหรือไม่ก็ได้ และสามารถที่จะให้อภัยโทษกับบุคคลใดก็ตามที่ไม่ได้กระทำการผ่านหลักเกณฑ์ ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นก็ได้เช่นกัน

2) หลักเกณฑ์และขั้นตอนการพิจารณาคำร้องเกี่ยวกับการอภัยโทษต่อผู้ว่าการรัฐ

ในแต่ละมลรัฐก็มีรัฐธรรมนูญกำหนดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ขั้นตอนในการพิจารณาคำร้องขออภัยโทษไว้ตามแต่ละรัฐของตน แต่อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ขั้นตอนที่รัฐกำหนดไว้ส่วนใหญ่อีกคล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ดังนี้

หลักเกณฑ์และขั้นตอนการพิจารณาคำร้องเกี่ยวกับการอภัยโทษต่อผู้ว่าการรัฐแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก) หลักเกณฑ์ขั้นตอนก่อนการพิจารณาคำร้องขออภัยโทษ

(1) การยื่นคำร้อง

ผู้ที่ต้องการร้องขออภัยโทษต้องกรอกแบบฟอร์มคำร้องขอและยื่นไปยังที่ทำการของคณะกรรมการการอภัยโทษก่อนเพื่อให้คณะกรรมการอภัยโทษตรวจสอบข้อเท็จจริงในเบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นและคุณสมบัติของผู้ยื่นคำร้องขออภัยโทษเข้ามา

(2) คุณสมบัติของผู้ยื่นคำร้อง

(2.1) ระยะเวลาก่อนการยื่นคำร้อง

ก่อนการยื่นคำร้องขอภัยโทษนั้นในธรรมนูญของมลรัฐอาจจะกำหนดระยะเวลา ก่อนการยื่นคำร้องเอาไว้ของบุคคลที่ต้องการร้องขอภัยโทษ เช่น รัฐ Nebraska ในการที่จะอนุญาตให้มีการอภัยโทษได้นั้นผู้ยื่นคำร้องจะต้องรับโทษมาแล้ว 10 ปี สำหรับการกระทำผิดอาญา อุกฉกรรจ์ หรือรับโทษมาแล้วเป็นเวลา 3 ปี สำหรับการกระทำความผิดอาญาสถานเบา และจะต้อง ไม่มีการกระทำความผิดเพิ่มขึ้น

(2.2) ระยะเวลาก่อนการยื่นคำร้องขอให้พิจารณาใหม่

ถ้าผู้ยื่นคำร้องขอภัยโทษ ได้เคยยื่นคำร้องขอมาแล้ว และถูกพิจารณาไม่ให้ตามคำ ร้องขอ ถ้าผู้ยื่นคำร้องขอต้องการยื่นคำร้องขอเข้ามาใหม่จะต้องรอให้ระยะเวลาที่กำหนดไว้ผ่านไป ก่อน เช่น ในรัฐ Delaware ถ้าต้องการยื่นคำร้องเข้ามาใหม่สำหรับการกระทำผิดที่ต้องรับโทษใน ระดับ The First Degree จะต้องรอรระยะเวลา 33 หรือ 36 เดือน นับจากวันที่มีคำวินิจฉัยในครั้งก่อน ก่อนที่จะยื่นคำร้องเข้ามาใหม่ หรือความผิดในกรณีอื่นๆ ต้องรอรระยะเวลา 15 หรือ 18 เดือน นับจาก วันที่มีคำวินิจฉัยในครั้งก่อน ก่อนที่จะยื่นคำร้องเข้ามาใหม่²¹

(3) ข้อมูลที่จะต้องยื่นเข้ามาพร้อมกับคำร้อง

(3.1) ในคำร้องขอภัยโทษต้องมีสำเนาประวัติอาชญากรรม (Criminal History) ของผู้ยื่นคำร้อง นอกจากนั้นยังต้องมีรายงานกระบวนพิจารณาของศาล (Court Docket) คำพิพากษา ของศาลเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ยื่นคำร้อง รวมทั้งเรื่องราวโดยย่อที่เกี่ยวกับคดีและ กระบวนการพิจารณาต่างๆ ที่ยังคงค้างอยู่ในชื่อ หรือโดยพฤติกรรมของผู้ร้องขอโดยจะต้องแจ้งให้ ทราบถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานภาพของกระบวนคดีดังกล่าวในขณะนั้นด้วย

(3.2) เหตุผลในการขอภัยโทษและเหตุผลที่ผู้ยื่นคำร้องเชื่อว่า ผู้ยื่นคำร้องควรจะ ได้รับการอภัยโทษตามคำร้องขอ

(3.3) จดหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับความประพฤติ ลักษณะนิสัยของตัวผู้ยื่นคำร้อง เช่น จากครอบครัว เพื่อน ลูกจ้าง นายจ้าง

(3.4) สำเนารายงานของจิตแพทย์และนักจิตวิทยาที่ทำการทดสอบบุคคลที่ขอภัย โทษ เช่น ในรัฐ Delaware ผู้ยื่นคำร้องขอภัยโทษในกรณีเป็นการกระทำความผิดทางอาญาตามที่ กำหนดไว้ เช่น ความผิดฐานทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย การกระทำความผิดทางเพศ การ วางเพลิง การกระทำผิดต่อศพ ฯลฯ จะต้องยื่นสำเนารายงานตรวจสอบสภาพจิตมาด้วย

ข) หลักเกณฑ์ขั้นตอนการพิจารณาคำร้องขอ

(1) การแจ้งข้อมูลให้กับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดของผู้ยื่นคำร้อง

²¹ [Http://www.Rules of the Board of Pardon.htm](http://www.Rules of the Board of Pardon.htm).

คณะกรรมการอภัยโทษจะต้องพยายามติดต่อกับผู้เสียหายผู้ซึ่งได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมของผู้ยื่นคำร้อง หรือครอบครัวของผู้เสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหาย หรือครอบครัว มีโอกาสแสดงข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับคำร้องขออภัยโทษ

(2) การออกหมายเรียกตัวบุคคลหรือพยานวัตถุคณะกรรมการการอภัยโทษสามารถออกหมายเรียกพยานมาให้การ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานวัตถุ เช่น จดหมาย เอกสาร หนังสือที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นเพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาคำร้อง

(3) การตรวจสอบสุขภาพจิตของผู้ยื่นคำร้อง

ในบางมลรัฐ เช่น ในรัฐ Delaware เมื่อคณะกรรมการจะทำการพิจารณา ผู้ยื่นคำร้องจะต้องถูกตรวจสอบสุขภาพจิตโดยจิตแพทย์และนักจิตวิทยาอีกครั้ง ภายในระยะเวลา 12 เดือน ก่อนที่วันพิจารณาจะเริ่มขึ้น นอกเหนือจากการยื่นสำเนารายงานการตรวจสอบสุขภาพจิตในขั้นตอนการยื่นคำร้องถ้าเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายได้กำหนดให้ผู้ยื่นคำร้องขออภัยโทษในฐานความผิดที่ถูกกำหนดไว้ว่าต้องมี การตรวจสอบสุขภาพจิตของผู้ยื่นคำร้องก่อน เช่น ความผิดเกี่ยวกับการวางเพลิงการกระทำอันเป็นเหตุให้คนตาย การกระทำความผิดทางเพศต่อเด็ก การกระทำความผิดต่อศพ เป็นต้น

(4) การพิจารณาคำร้องแบบ Public Hearing

การพิจารณาคำร้องของคณะกรรมการอภัยโทษโดยหลัก จะพิจารณาแบบ Public Hearing เว้นแต่ผู้ยื่นคำร้องจะแสดงให้เห็นถึงพฤติการณ์ที่เป็นข้อยกเว้น การพิจารณาแบบ Public Hearing จะเป็นการพิจารณาที่ซึ่งบุคคลใดๆ และผู้ที่มีส่วนได้เสียจะถูกตามเพื่อให้มีโอกาสจะให้การ โดยคณะกรรมการจะพิจารณาทั้งคำให้การ เอกสารข้อมูลต่างๆ ที่จะส่งผลดีต่อผู้ยื่นคำร้องรวมทั้งข้อเท็จจริง ข้อมูล หรือปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ที่อาจจะทำให้คำร้องขอไม่ได้รับการอภัยโทษ

(5) เมื่อคณะกรรมการอภัยโทษมีคำวินิจฉัยอย่างไรเกี่ยวกับคำร้องขอจะต้องแจ้งคำวินิจฉัยไปยังผู้ยื่นคำร้องให้ผู้ยื่นคำร้องทราบ และแจ้งคำวินิจฉัยไปยังผู้ที่มีส่วนได้เสีย หรือครอบครัวผู้ที่มีส่วนได้เสียทราบด้วย

ข้อสังเกต เมื่อคณะกรรมการการอภัยโทษมีคำวินิจฉัยออกมาเกี่ยวกับคำร้องขออภัยโทษ ซึ่งจะมีผลต่อคำร้องขอของผู้ยื่นคำร้องอย่างไร ก็ต้องขึ้นอยู่กับรูปแบบและอำนาจของผู้ว่าราชการรัฐในแต่ละรัฐ หรือขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของคณะกรรมการอภัยโทษซึ่งก็แตกต่างกันไปตามแต่ละมลรัฐ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

3.2.5 ผลของการอภัยโทษของประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อผู้กระทำความผิดอาญาต่อกฎหมายของรัฐ (Federal offenses) ได้รับการอภัยโทษจากประธานาธิบดี หรือกรณีผู้กระทำความผิดอาญาต่อกฎหมายของมลรัฐ (States offenses) ได้รับ

การอภัยโทษจากผู้ว่าราชการรัฐจะทำให้เกิดผลเป็นการบรรเทาโทษที่มีต่อตัวผู้กระทำผิดอันเนื่องมาจากการกระทำผิด

อย่างไรก็ตามการอภัยโทษจะมีผลบรรเทาโทษต่อผู้ยื่นคำร้องขออภัยโทษเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับรูปแบบที่มีการอภัยโทษให้กับผู้กระทำผิดด้วย กล่าวคือ

1) การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข (Full pardon)

การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข (Full pardon) จะเป็นผลทำให้ปลดเปลื้องทั้งการลงโทษที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำความผิดและปลดเปลื้องจากความผิด ของผู้ที่ได้รับการอภัยโทษด้วย ตัวอย่างการให้อภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขที่เห็นชัดเจนที่สุด คือ ในคดี Garland ในคดีนี้ Garland ได้รับการอภัยโทษจากประธานาธิบดีในปีคริสต์ศักราช 1865 โดยได้รับการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับการกระทำความผิดทั้งหมด ที่เกิดจากการกระทำของเขาที่มีส่วนร่วมไม่ว่าโดยทางตรง หรือทางอ้อม จากการจลาจลในสงครามกลางเมือง

ในเรื่องผลของการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขนี้ ผู้พิพากษาได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขนั้น นอกจากจะทำให้ปลดเปลื้องการลงโทษที่กำหนดไว้แล้ว เนื่องมาจากการกระทำความผิดแล้ว และยังมีผลเป็นการปลดเปลื้องความผิดของผู้ที่ได้รับการอภัยโทษด้วย รวมทั้งยังมีผลทำให้เป็นการลบรอยมลทินของการกระทำความผิดออกจากตัวผู้ที่ได้รับการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข ดังนั้นในสายตาของกฎหมาย ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษเปรียบเสมือนผู้บริสุทธิ์ ราวกับว่า เขาไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนเลย

ดังนั้นถ้าได้มีการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขแก่ผู้กระทำความผิดโดยถ้าให้การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข ก่อนมีการตัดสินลงโทษของศาล จะเป็นผลป้องกันจากการลงโทษใดๆ และการไร้ความสามารถในทางกฎหมาย ที่ซึ่งจะเป็นผลมาจากการถูกตัดสินลงโทษ แต่ถ้าผู้กระทำความผิดได้รับการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข ในภายหลังจากการมีคำพิพากษาลงโทษ การอภัยโทษจะเป็นผลทำให้ การลงโทษตามคำพิพากษาและการไร้ความสามารถในทางกฎหมายต่างๆ หดไป และคืนสิทธิความเป็นพลเมืองทั้งหมดให้แก่ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษ²²

จะเห็นได้ว่าการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข นอกจากจะเป็นการยกเว้นการลงโทษแล้ว ยังเป็นการยกเว้นความผิดด้วย นอกจากนั้นยังทำให้การไร้ความสามารถทางกฎหมายที่เกิดจากคำพิพากษาลงโทษในการกระทำความผิดทางอาญากลับคืนมาด้วย ซึ่งถ้าผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการอภัยโทษ การไร้ความสามารถในทางกฎหมายนี้จะเกิดผลในทางกฎหมายต่อผู้กระทำความผิดทั้งในระหว่างการถูกกักขัง และภายหลังจากการปล่อยตัว หรือถูกปล่อยออกจากคุมประพฤติ หรือออกจากการพักการลงโทษ

²² [Http://Pardonsand Reprieves-Legal Research.thm](http://Pardonsand Reprieves-Legal Research.thm).

การไร้ความสามารถในทางกฎหมายดังกล่าวนี้ กล่าวคือ เป็นผลที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาลงโทษของศาลสำหรับการกระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งจะมีผลเป็นการลบล้างเอกสิทธิ์บางอย่างของผู้ต้องโทษ เช่น สิทธิในการลงคะแนน การเข้ารับราชการ การได้รับเงินประกัน และเงินบำนาญ ใบอนุญาตในการขับขีรถยนต์ หรือสิทธิในการถืออาวุธปืนที่เกิดจากการถูกตัดสิทธิอันเนื่องมาจาก การกระทำความผิดอาญาอย่างร้ายแรง หรือในมลรัฐ Texas กำหนดให้คืนสิทธิความเป็นพลเมืองเมื่อมีการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข เช่น สิทธิในการเป็นคณะลูกขุน

2) การอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข (Conditional pardon)

การอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขนั้นจะมีผลในทางกฎหมายทำให้ได้รับการยกโทษและการยกเลิกความผิดแต่ไม่เป็นผลทำให้คืนสิทธิความเป็นพลเมือง หรือการไร้ความสามารถทางกฎหมายกลับคืนมา นอกจากนี้ถ้าผู้กระทำความผิดที่ได้รับการอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข บุคคลนั้นอาจจะถูกเพิกถอนการอภัยโทษได้ และต้องกลับไปรับโทษตามคำพิพากษาที่เหลือต่อไป

3) การลดโทษลงหรือเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา (Commutation of Sentence)

ผลของการลดโทษตามคำพิพากษาลงหรือเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลดโทษจำคุกให้มีระยะเวลาการจำคุกน้อยลง หรือเปลี่ยนจากโทษประหารชีวิตเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น แต่การอภัยโทษโดยการลดโทษดังกล่าวนี้ไม่ได้มีผลเป็นการยกเว้นความผิดให้แก่ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษเหมือนอย่างกรณีการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข

4) การชะลอการลงโทษ (Reprieve)

ผลของกระได้รับการอภัยโทษโดยการชะลอการลงโทษนั้น จะไม่มีผลเป็นการยกเว้นโทษหรือยกเว้นความผิด แต่เป็นเพียงการหยุด หรือพักการลงโทษชั่วคราว หรือเป็นการเลื่อนเวลาการลงโทษออกไปในช่วงระยะเวลาสั้นๆ

5) การยกเลิกค่าปรับหรือการถูกริบทรัพย์สิน (Remission of and forfeitures)

ผลของการอภัยโทษโดยการยกเลิกค่าปรับหรือการถูกริบทรัพย์สินนั้น คือ ผู้กระทำความผิดไม่ต้องจ่ายค่าปรับตามคำพิพากษาลงโทษ หรือได้คืนสิ่งที่ถูกริบทรัพย์สินไป แต่ไม่ได้มีผลเป็นการยกเว้นความผิด

6) การอภัยโทษโดยทั่วไป (General pardon)

ในสหรัฐอเมริกา การอภัยโทษโดยทั่วไป (เหมือนกับนิรโทษกรรมของประเทศไทย) ผลทางกฎหมายก็มีผลเช่นเดียวกับการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข โดยมีผลเป็นการยกเว้นโทษและยกเว้นความผิด รวมทั้งเป็นการคืนสิทธิต่างๆ ที่สูญเสียไป ดังนั้นจึงถือเสมือนว่าผู้กระทำความผิดไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน

จะเห็นได้ว่าเฉพาะแต่การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข กับการอภัยโทษโดยทั่วไปเท่านั้นที่จะเป็นผลเป็นการยกเว้นโทษและยกเว้นความรับผิดชอบ รวมทั้งสิ้นสิทธิที่สุดสูญเสียไป แต่ก็มีวัตถุประสงค์ในการใช้แตกต่างกันออกไป

แม้ว่าการอภัยโทษจะมีผลทางกฎหมายอยู่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณี การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขซึ่งนอกจากจะมีผลเป็นการยกเว้นโทษและเป็นการยกเว้นความรับผิดชอบแล้ว ยังมีผลเป็นการทำให้การไร้ค่าความสามารถต่างๆ ทางกฎหมายของผู้ต้องโทษกลับคืนมา ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตาม ผลของการอภัยโทษก็มีข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ

1) การอภัยโทษไม่มีผลในการที่จะแก้ไขสิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วนั้นได้

ในคดี Boyd v. United States ศาลกล่าวว่า การอภัยโทษมีผลทำให้การไร้ความสามารถต่างๆ ในทางกฎหมายหมดไป แต่การอภัยโทษไม่สามารถแก้ไขสิ่งที่ได้เกิดมาแล้วได้ การอภัยโทษไม่สามารถจะบรรเทาความทุกข์ทรมานที่เกิดกับตัวผู้กระทำความผิดในระหว่างการจำคุก รวมทั้งไม่มีผลต่อการที่จะให้ค่าชดเชยใดๆ ต่อสิ่งที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิด หรือได้รับการทรมานจากการกระทำตามคำพิพากษานั้น และไม่ได้เป็นผลที่กำหนดให้รัฐต้องจ่ายค่าชดเชยให้ด้วย ข้อจำกัดผลของการอภัยโทษในกรณีต่างๆ เหล่านี้ เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า การกระทำความผิดใดๆ หรือความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นจากการกระทำตามคำพิพากษาลงโทษของศาลที่มีต่อผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผลจากการกระทำผิดของผู้ที่ได้รับการอภัยโทษและเป็นการถูกพิจารณาโดยผ่านกระบวนการพิจารณาลงโทษของศาลแล้ว ดังนั้น จึงถูกสันนิษฐานว่าการปฏิบัติตามคำพิพากษานั้นเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

2) การอภัยโทษไม่มีผลต่อสิทธิใดๆ ที่ถูกมอบให้บุคคลอื่น โดยชอบด้วยกฎหมาย

เช่น ศาลมีคำพิพากษาลงโทษให้ขายทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด และมีผู้มาซื้อทรัพย์สินดังกล่าวไปแล้ว แม้ว่าต่อมาผู้กระทำความผิดจะได้รับการอภัยโทษ การอภัยโทษก็ไม่มีผลต่อสิทธิในทรัพย์สินนั้นของผู้ซื้อ

นอกจากนี้ในการดำเนินคดีขายทรัพย์สินตามที่ศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด และจะต้องจ่ายเงินที่ได้มาจากการขายทรัพย์สินให้กับผู้กระทำความผิดตามที่ศาลกำหนด แม้ต่อมามีการอภัยโทษ ผู้กระทำความผิดที่ได้รับเงินจากการขายทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดก็ไม่ต้องคืนให้แก่ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการอภัยโทษ

3) การอภัยโทษไม่มีผลทำให้ลบล้างเกี่ยวกับ บันทึกคำพิพากษาของศาล ดังนั้นแม้ว่าผู้กระทำความผิดจะได้รับการอภัยโทษ ผู้กระทำความผิดก็ยังคงต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับคำพิพากษาลงโทษของผู้กระทำความผิด ในกรณีใดๆ ที่ต้องการข้อมูลนี้

4) การอภัยโทษไม่มีผลต่อสิทธิทางแพ่งของบุคคลอื่นกับผู้กระทำความผิดที่ได้รับ

เมื่อมีการให้อภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดก็จะทำให้เกิดผลทางกฎหมายต่างๆ เช่น อาจจะเป็นการยกเว้นโทษ หรือการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขซึ่งจะมีผลเป็นการคืนสิทธิต่างๆ ที่เสียไปให้แก่ผู้กระทำความผิดนั้น ในช่วงแรกๆ คุณเหมือนว่าการอภัยโทษสามารถที่จะให้อภัยโทษโดยขัดต่อเจตนาของผู้กระทำความผิดซึ่งได้รับการอภัยโทษและตัวบุคคลผู้ได้รับการอภัยโทษสามารถปฏิเสธการได้รับการอภัยโทษได้

โดยในคดี U.S. v Wilson ศาลสูงสุด (Supreme Court) กล่าวว่า การอภัยโทษก็เหมือนของขวัญที่สามารถจะไม่รับได้ และแนวคำพิพากษาของศาลต่อมาก็ได้ดำเนินแนวทางตาม อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมา ศาลได้กลับหลักแนวทางเดิมที่วางไว้ว่าผู้กระทำความผิดสามารถปฏิเสธการได้รับการอภัยโทษได้ โดยมีคำวินิจฉัยใหม่ไว้ในคดี Bidle v Perovich คดีนี้ศาลได้ลดโทษตามคำพิพากษาเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาจากโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต โดยที่ศาลได้มีคำวินิจฉัยไม่ให้ Perovich สามารถปฏิเสธการได้รับการอภัยโทษดังกล่าวได้ โดยศาลกล่าวว่า การอภัยโทษในปัจจุบันนี้ไม่ได้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้ความกรุณาโดยส่วนตัวของผู้ที่มีอำนาจอภัยโทษ แต่มันเป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจอภัยโทษแก่ผู้มีอำนาจสูงสุดของประเทศซึ่งข้อกำหนดของการใช้อำนาจอภัยโทษของผู้มีอำนาจสูงสุดนี้ ก็คือ ความผาสุกของประชาชน ดังนั้นการลดโทษตามคำพิพากษาจากโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต จึงเป็นสิ่งที่ดีกว่าการประหารชีวิตผู้กระทำความผิด ฉะนั้นผู้กระทำความผิดที่ได้รับการอภัยโทษจึงไม่สามารถปฏิเสธรับการอภัยโทษนี้ได้

ดังนั้นสรุปได้ว่าการอภัยโทษของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นก็มีส่วนพื้นฐานแนวความคิดมาจากการอภัยโทษในประเทศอังกฤษ อันเนื่องมาจากการเคยเป็นอาณานิคม จนกระทั่งการประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกาและก็ได้มีการพัฒนาเกี่ยวกับการอภัยโทษทั้งในเรื่องของแนวความคิด รูปแบบและวิธีการของตนเองเรื่อยๆ มาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดไว้ใน มาตรา 2 หมวด 2 ว่าให้ประธานาธิบดีมีอำนาจในการอภัยโทษสำหรับการกระทำความผิดทางอาญาต่อกฎหมายของสหรัฐอเมริกา เว้นแต่ในคดีการกล่าวโทษเจ้าหน้าที่รัฐว่าทำผิดศีลธรรมหรือจรรยาบรรณ (คดีImpeachment) ซึ่งประธานาธิบดี หรือผู้ว่าการรัฐมีอำนาจในการอภัยโทษได้ในหลายรูปแบบ ทั้งการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข การเปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบาตามคำพิพากษา การยกเลิกค่าปรับ และการริบทรัพย์ การชะลอการลงโทษ รวมทั้งการอภัยโทษโดยทั่วไปให้กับกลุ่มคณะบุคคล หรือก็คือการนิรโทษกรรมนั่นเอง

3.3 การอภัยโทษของประเทศญี่ปุ่น

การอภัยโทษประเทศญี่ปุ่นเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับการให้ความกรุณาปราณีแก่ผู้ต้องโทษ ซึ่งรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นได้มีบทบัญญัติให้จักรพรรดิโดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ และมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติไว้เกี่ยวกับการอภัยโทษอย่างชัดเจน ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับการอภัยโทษในประเทศไทยเช่นกัน โดยจะศึกษาถึงแนวคิดและพัฒนาการ บทบัญญัติกฎหมาย ประเภท หลักเกณฑ์และขั้นตอน และผลทางกฎหมายของการอภัยโทษในประเทศญี่ปุ่น

3.3.1 แนวความคิดและพัฒนาการการอภัยโทษของประเทศญี่ปุ่น

จักรพรรดิญี่ปุ่น หรือ “เทนโน” (Tenno)²³ เป็นสถาบันซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากสถาบันพระมหากษัตริย์ในประเทศอื่นๆ เป็นอันมาก ทั้งในแนวความคิดและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ เป็นที่เชื่อกันว่าพระราชฐานะและพระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นแต่ดั้งเดิมที่มีมาจากสวรรค์โดยทรงสืบเชื้อสายมาจากเทพเจ้า “อะมาเทรสุ โอมิกามิ” (Amaterasu Omikami) ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์ (the legendary sun goddess)²⁴ การใช้พระราชอำนาจในการปกครองทั้งปวงของสมเด็จพระจักรพรรดิ ก็สืบเนื่องมาจากความเป็น “เทพเจ้า”²⁵ นั่นเอง ดังนั้นสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นจึงเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจสูงสุด (the supreme power) ตามคติของเทพเจ้าด้วย การใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ ก็นับเป็นการใช้พระราชอำนาจสูงสุดของสมเด็จพระจักรพรรดิประการหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งจักรพรรดิญี่ปุ่น (Constitution of the Empire of Japan) หรือรัฐธรรมนูญเมจิซึ่งตราขึ้นบังคับใช้เมื่อคริสต์ศักราช 1868 ซึ่งกำหนดให้สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นเป็นผู้ใช้พระราชอำนาจสูงสุดเด็ดขาดในการพระราชทานอภัยโทษ

แนวความคิดเช่นนี้ดำรงอยู่เลเยมา และสิ้นสุดลงพร้อมกับการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สองในคริสต์ศักราช 1945 เมื่อญี่ปุ่นยอมจำนนต่อฝ่ายสัมพันธมิตร ทำให้พระราชฐานะและพระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นต้องเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ สมเด็จพระจักรพรรดิต้องประกาศสละพระราชฐานะของความเป็นเทพเจ้า อันเป็นผลให้ระบบจักรพรรดิตามคติโบราณต้องเปลี่ยนแปลงไป ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม คริสต์ศักราช 1946 กำหนดให้สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นทรงเป็น “สัญลักษณ์ของประเทศและ

²³ แปลว่า “เทพบุตรแห่งสวรรค์” (heavenly prince).

²⁴ T Hideo anaka. (1984). *The Japanese Legal System*. Tokyo: University of Tokyo Press. p. 36.

²⁵ “แนวความคิดที่ว่าจักรพรรดิญี่ปุ่นทรงเป็นเทพเจ้านั้น น่าจะเทียบเคียงได้กับแนวความคิด “เทวราช” ของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งทรงเสมือนเป็น “สมมติเทพ”.”

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชน” (the symbol of the state and of the unity of the people) พระราชฐานะของจักรพรรดิญี่ปุ่น เป็นไปตามเจตจำนงของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย (from the will of the people with whom resides the sovereign power)²⁶ พร้อมกันนี้ก็ได้กำหนดขอบข่ายของการใช้พระราชอำนาจให้เป็นไปโดยคำแนะนำยินยอมของคณะรัฐมนตรี ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ซึ่งการใช้พระราชอำนาจดังกล่าวนี้เป็นไปอย่างมีข้อจำกัดยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษซึ่งแต่เดิมมาเป็นพระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิในฐานะที่ทรงเป็นองค์อธิปัตย์ แต่ในปัจจุบันได้ถูกกำหนดโดยรัฐธรรมนูญให้ทรงใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษในนามของประชาชน (on behalf of the people) ทั้งนี้ให้เป็นไปตามคำแนะนำยินยอมของคณะรัฐมนตรี โดยสมเด็จพระจักรพรรดิทรงลงนามรับรอง (Attestation) การพระราชทานอภัยโทษซึ่งคณะรัฐมนตรีนำขึ้นกราบบังคมทูลนั้น จึงจะเห็นได้ว่าบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นในการพระราชทานอภัยโทษนั้นได้ถูกจำกัดลงอย่างมาก โดยผลของรัฐธรรมนูญจนมีลักษณะที่เป็นเพียง “แบบพิธี” (ceremonial) เท่านั้น²⁷

3.3.2 บทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการอภัยโทษของประเทศญี่ปุ่น

รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นฉบับปัจจุบัน (ฉบับวันที่ 1 มกราคม 1946) มาตรา 7 หมวด 1 ว่าด้วยสมเด็จพระจักรพรรดิ และมาตรา 73 หมวด 5 ว่าด้วย คณะรัฐมนตรี ได้บัญญัติถึงพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ ดังต่อไปนี้

- มาตรา 7 หมวด 1 ว่าด้วยจักรพรรดิ

“สมเด็จพระจักรพรรดิโดยคำแนะนำยินยอมของคณะรัฐมนตรีอาจปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยวกับประเทศต่อไปนี้ในนามของประชาชน...

ลงนามรับรองการอภัยโทษเป็นการทั่วไป การอภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบา การพักการลงโทษ และการกลับคืนสิทธิ”

- มาตรา 73 หมวด 5 ว่าด้วย คณะรัฐมนตรี

“นอกจากหน้าที่ในทางบริหารอื่นๆ โดยทั่วไปแล้ว คณะรัฐมนตรียังมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ พิจารณาการอภัยโทษเป็นการทั่วไป การอภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา การพักการลงโทษ การกลับคืนสิทธิ”²⁸

²⁶ George M. Koshi. (1970). *The Japanese Legal Advisors: crimes and punishments*. Tokyo: Rutland, Vt. Charles E. Tuttle. p. 106.

²⁷ George M. Koshi. Ibid.

²⁸ Article 73 The Cabinet, in addition to other general administrative functions, shall perform the following functions.

บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นทั้งสองมาตราข้างต้น มีข้อสังเกตบางประการคือ ประการแรก การที่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติให้การอภัยโทษกระทำโดยคำแนะนำยินยอมของคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีหน้าที่พิจารณาให้อภัยโทษ แสดงให้เห็นว่าการอภัยโทษเป็นการใช้อำนาจในทางบริหารอย่างเต็มรูป

ประการที่สอง การที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีหน้าที่พิจารณาการอภัยโทษประเภทต่างๆ ดังกล่าว ทำให้คณะรัฐมนตรีมีบทบาทอย่างสำคัญในกระบวนการอภัยโทษของญี่ปุ่น ในกรณีเช่นนี้นับว่าเป็นข้อแตกต่างกับกรณีประเทศอังกฤษ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างมาก

นอกจากบทบัญญัติที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญทั้งสองมาตราดังกล่าวแล้ว ยังมีกฎหมายที่รองรับการอภัยโทษตามรัฐธรรมนูญอีกฉบับหนึ่ง ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษคริสต์ศักราช 1947 (The Amnesty Law (Law No. 20 of 1947) กฎหมายฉบับนี้เข้ามาแทนที่แนวความคิดดั้งเดิมที่การอภัยโทษ มีรากฐานมาจากพระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิ Amnesty Law ของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีได้มีลักษณะเป็นการนิรโทษกรรมแต่เพียงเท่านั้น แต่จะมีลักษณะที่ประกอบไปด้วยการอภัยโทษและการล้างมลทินรวมอยู่ด้วย ซึ่งในกฎหมายญี่ปุ่นใช้คำว่า “อนชา” (Onsha) “ออน” แปลว่า ความกรุณา “ซา” แปลว่า อภัยโทษ เป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักการให้ความกรุณา หรือให้อภัยของรัฐ สำหรับคำว่า Amnesty นั้นเดิมที่มีรากศัพท์มาจากกรีกโบราณ สมัยนั้นยังไม่ปรากฏคำว่า pardon ในเอเธนส์อำนาจในการอภัยโทษเป็นของประชาชน ดังนั้น เมื่อต้องการจะได้รับการอภัยโทษ ผู้เรียกร้องการอภัยโทษจึงต้องขอลายมือชื่อเห็นชอบในการให้อภัยโทษจากพลเมืองจำนวน 6,000 คน เป็นอย่างน้อยเสียก่อน จึงเป็นเรื่องของความกรุณาปราณีของสังคมที่มีต่อผู้ต้องโทษ

Amnesty Law²⁹ ในที่นี้ขอแปลว่าเป็นกฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

มาตรา 1 การอภัยโทษทั่วไป (General amnesty) หรือ “ไทชา” (Taisha) การอภัยโทษเป็นรายบุคคล (Special amnesty) หรือ “โตกุซา” (Tokusha) การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา (Commutation of punishment) หรือ “เง็กไก (Genkei) การพักการลงโทษ (Reprieve) หรือ “เคอิโนะชิคโกะ เม็นโจ” (Keino shikko Menjo) การกลับคืนสิทธิ (Restoration of rights) หรือ “ฟุกเคน” (Fukken) ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ในมาตรานี้เป็นการกำหนดประเภทของการอภัยโทษไว้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท

²⁹ กฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษของประเทศญี่ปุ่น (Amnesty Law) นี้คือ กฎหมายเลขที่ 20 ปี 1947 แก้ไขโดยกฎหมายเลขที่ 143 ปี 1949, กฎหมายเลขที่ 268 ปี 1952 , และกฎหมายเลขที่ 160 ปี 1999.

มาตรา 2 การอภัยโทษทั่วไป (General amnesty) หรือ “ไทซา” (Taisha) จะพิจารณาตาม การกระทำความผิด (Crimes) และประเภทอาชญากรรม ซึ่งคำสั่งของคณะรัฐมนตรีกำหนดไว้

ในมาตรานี้เป็นการกำหนดลักษณะของการอภัยโทษทั่วไป

มาตรา 3 ให้การอภัยโทษทั่วไป (General amnesty) หรือ “ไทซา” (Taisha) มีผล ดังต่อไปนี้ ยกเว้นกรณีคำสั่งของคณะรัฐมนตรีในวรรคข้างต้น จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

(1) กรณีผู้ที่การพิพากษาลงโทษถึงที่สุดแล้ว คำพิพากษานั้นก็ถือว่าไม่มีผลบังคับ

(2) กรณีผู้ที่การพิพากษาลงโทษยังไม่ถึงที่สุด การดำเนินคดีจะยุติลง

ในมาตรานี้เป็นการกำหนดผลของการอภัยโทษทั่วไปไว้ ซึ่งจะมีผล ตาม (1) และ (2) แต่กฎหมายก็มีการกำหนดข้อยกเว้นไว้ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจที่จะกำหนดให้มีผลเป็นอย่างอื่น ได้

มาตรา 4 การอภัยโทษเป็นรายบุคคล (Special amnesty) หรือ “โตกุซา” (Tokusha) สำหรับผู้ใดผู้หนึ่งเป็นการเฉพาะ คำพิพากษาของบุคคลผู้นั้นถึงที่สุดแล้ว

ในมาตรานี้เป็นการกำหนดลักษณะของการอภัยโทษเป็นรายบุคคลไว้ว่าจะต้องเป็นผู้ที่ ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว จึงจะขออภัยโทษเป็นรายบุคคลได้

มาตรา 5 การอภัยโทษเป็นรายบุคคล (Special amnesty) หรือ “โตกุซา” (Tokusha) จะมี ผลทำให้การลงโทษตามคำพิพากษาลิ้นสุดลง

ในมาตรานี้เป็นการกำหนดผลของการอภัยโทษเป็นรายบุคคล ซึ่งเมื่อได้รับการอภัย โทษแล้วก็จะทำให้การบังคับโทษตามคำพิพากษาลิ้นสุดลง

มาตรา 6 การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา (Commutation of punishment) หรือ “เง็กไก (Genkei) ต้องเป็นไปตามการกระทำ หรือประเภทของการลงโทษ ซึ่งคำสั่งของคณะรัฐมนตรี กำหนดไว้สำหรับผู้ที่ต้องคำพิพากษา หรือผู้ใดผู้หนึ่งที่ต้องคำพิพากษาแล้ว

มาตรา 7 การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา (Commutation of punishment) หรือ “เง็กไก (Genkei) โดยคำสั่งของคณะรัฐมนตรี ถือว่าเป็นการลดโทษตามคำพิพากษา เว้นแต่คำสั่งดังกล่าว จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

การเปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบาตามคำพิพากษาแก่ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นการเฉพาะถือว่าเป็น การลดโทษตามคำพิพากษา หรือการบังคับตามคำพิพากษา

ไม่ว่าในวรรคข้างต้นจะกำหนดไว้อย่างไรก็ตาม ให้ผู้ที่อยู่ระหว่างมีคำตัดสินให้ยุติการ บังคับตามคำพิพากษา หรือระยะเวลาการยุติการบังคับตามคำพิพากษายังไม่สิ้นสุดลง บุคคลผู้นั้นจะ ได้รับเพียงการลดโทษตามคำพิพากษา และระยะเวลาของการยุติการบังคับตามคำพิพากษาดังกล่าว ก็จะลดลง

ในมาตรา 6 และมาตรา 7 เป็นการกำหนดลักษณะ และผลของการเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา

มาตรา 8 การพักการลงโทษ (Reprieve) หรือ “เคอิโนะ ชิโกะ เม็นโจ” (Keino shikko Menjo) มีขึ้นสำหรับผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่อยู่ระหว่างมีคำตัดสินให้ยุติการบังคับตามคำพิพากษา หรือระยะเวลาการยุติการบังคับตามคำพิพากษายังไม่ถึงที่สุดลง จะขอรับการพักการลงโทษไม่ได้

มาตรา 9 การกลับคืนสิทธิ (Restoration of rights) หรือ “ฟุกเคน” (Fukken) อันเนื่องมาจากการพิพากษาลงโทษทั้งนี้ เจื่อนไขที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในคำสั่งของคณะรัฐมนตรี แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่การบังคับตามคำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด หรือไม่เคยได้รับการพักการลงโทษมาก่อน จะไม่ได้รับการกลับสิทธิ หรือสิทธิพิเศษ

ในมาตรานี้เป็นเรื่องผลของการกลับคืนสิทธิ หรือสิทธิพิเศษ

มาตรา 10 การกลับคืนสิทธิในการฟื้นฟูความสามารถ การกลับคืนสิทธิ หรือสิทธิพิเศษ อาจเป็นการฟื้นฟูความสามารถประเภทหนึ่งประเภทใดเป็นการเฉพาะได้

มาตรา 9 และมาตรา 10 เป็นเรื่องการกลับคืนสิทธิ หรือสิทธิพิเศษ

มาตรา 11 การอภัยโทษทั่วไป การอภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา การพักการลงโทษ การกลับคืนสิทธิ ไม่มีผลใดๆ ต่อผลที่เกิดจากคำพิพากษา

มาตรานี้เป็นการกำหนดผลของกฎหมายฉบับนี้ ว่าถ้าเป็นกรณีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11 นี้ การอภัยโทษก็จะไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อคำพิพากษา

มาตรา 12 การอภัยโทษทั่วไป การอภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา การพักการลงโทษ การกลับคืนสิทธิ สำหรับผู้ใดผู้หนึ่งเป็นการเฉพาะ จะต้องเป็นผู้ที่คณะกรรมการเพื่อการฟื้นฟูผู้กระทำผิดแห่งชาติเสนอชื่อเท่านั้น

มาตรานี้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการอภัยโทษนั้นจะต้องผ่านกระบวนการจากการกลั่นกรองของคณะกรรมการเพื่อการฟื้นฟูผู้กระทำผิดแห่งชาติ

มาตรา 13 การอภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา)การพักการลงโทษ การกลับคืนสิทธิและสิทธิพิเศษแก่ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นการเฉพาะ กระทรวงยุติธรรมต้องออกหนังสือรับรอง การอภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา การพักการลงโทษ การกลับคืนสิทธิและสิทธิพิเศษแล้วแต่กรณี

มาตรานี้กฎหมายกำหนดให้กระทรวงยุติธรรมต้องออกหนังสือรับรองการได้รับการอภัยโทษตามกรณีต่างๆ

มาตรา 14 เมื่อได้รับการอภัยโทษพิเศษ การบรรเทาคำพิพากษา การละเว้นโทษในการบังคับตามคำพิพากษา และการฟื้นฟูสิทธิและสิทธิพิเศษแล้ว อัยการต้องเพิ่มบันทึกในเรื่องดังกล่าวลงในต้นฉบับคำพิพากษา

กฎหมายญี่ปุ่นมาตรานับว่าล้าหน้ามากที่กำหนดให้มีการ (บันทึกเพิ่มลงในต้นฉบับคำพิพากษา หากว่าบุคคลผู้ต้องคำพิพากษาลบนั้นๆ ต่อมาได้รับการอภัยโทษ

มาตรา 15 สิ่งที่จะต้องดำเนินการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ (Implementation of Law) ต้องกำหนดเป็นกฎกระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice Ordinance)

มาตรานี้กำหนดให้มีผู้มีอำนาจในการออกบทบัญญัติ ซึ่งในกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นก็จะมี กฎเกณฑ์ในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการอภัยโทษ (Amnesty Law Enforcement Regulations)

3.3.3 ประเภทของการอภัยโทษของประเทศญี่ปุ่น

ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นประกอบกฎหมายว่าด้วยเหตุยกเว้นโทษ (The Amnesty Law) ได้จำแนกความกรุณาปรานีของรัฐไว้ เป็น 5 ประเภทดังนี้³⁰

1. การอภัยโทษทั่วไป (General amnesty) หรือ “ไทฮา” (Taisha) เป็นการอภัยโทษให้แก่กลุ่มบุคคลในความผิดประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มหนึ่ง การอภัยโทษนี้มีทั้งก่อนและหลังคำพิพากษาถึงที่สุด กล่าวคือ เป็นการยกเลิกข้อกล่าวหา ที่มีต่อจำเลย และการยุติการดำเนินคดีที่มีต่อจำเลย ซึ่งถูกตัดสินลงโทษ ซึ่งมาตรา 2 และ มาตรา 3 ของกฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษของประเทศญี่ปุ่น (The Amnesty Law) บัญญัติหลักการไว้

ลักษณะของการอภัยโทษทั่วไป (General amnesty) หรือ “ไทฮา” (Taisha) จะพิจารณาตามการกระทำผิด (Crimes) และอาชญากรรม ซึ่งคำสั่งของคณะรัฐมนตรีกำหนดไว้และมีผลคือ

(1) กรณีผู้ที่มีการพิพากษาลงโทษถึงที่สุดแล้ว คำพิพากษานั้นก็ถือว่าไม่มีผลบังคับและ

(2) กรณีผู้ที่มีการพิพากษาลงโทษยังไม่ถึงที่สุด การดำเนินคดีจะยุติลง ยกเว้นกรณีที่คำสั่งของคณะรัฐมนตรีจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น³¹

โดยปกติการอภัยโทษเป็นการทั่วไปจะกระทำเนื่องในโอกาสสำคัญของบ้านเมือง³² เช่นเดียวกับการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปของไทยนั่นเอง เช่น การอภัยโทษแก่นักโทษ

³⁰ George M. Koshi. Op.cit. p. 105.

³¹ ดูมาตรา 1, 2 มาตรา 3 แห่งกฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษ (The Amnesty Law) ของประเทศญี่ปุ่น กฎหมายเลขที่ 20 ปี 1947 แก้ไขโดย 143 ปี 1949 กฎหมายเลขที่ 268 ปี 1952 และกฎหมายเลขที่ 160 ปี 1999.

³² ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ได้มีการอภัยโทษเป็นการทั่วไปเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระจักรพรรดิ โดวะ เกะ ไซ เซด็จสวรรคต เมื่อคริสต์ศักราช 1897.

ซึ่งต้องโทษของศาลทหารเกี่ยวกับความผิดในราชการสงคราม และนักโทษซึ่งละเมิดกฎหมายต่างๆ ของศาลพลเรือนจำนวนนับหมื่นคน เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงในคริสต์ศักราช 1945

การอภัยโทษเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ 28 เมษายน คริสต์ศักราช 1952 เนื่องในโอกาสที่ ญี่ปุ่นทำสนธิสัญญาสงบศึกกับฝ่ายสัมพันธมิตร ในรูปของคำสั่งอภัยโทษเป็นการทั่วไป ซึ่งในครั้ง นั้นมีผู้ได้รับการอภัยโทษนับพันคน

การอภัยโทษเป็นการทั่วไปในคริสต์ศักราช 1956 เนื่องในโอกาสรำลึกที่ญี่ปุ่นเข้าเป็น สมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งในครั้งนั้นมีผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษนับพันคน เช่นเดียวกัน

การอภัยโทษเป็นการทั่วไปเนื่องในวโรกาสพระราชพิธีอภิเษกสมรสของมงกุฎราชกุมารอากิฮิโตะ เมื่อคริสต์ศักราช 1959 และการอภัยโทษเป็นการทั่วไปเนื่องในโอกาสครบวาระหนึ่งร้อยปีของศักราชเมจิ ในเดือนพฤศจิกายน 1968 ซึ่งในครั้งนั้นคณะรัฐมนตรีมีคำสั่งทั้งปล่อยตัวและคืนสิทธิแก่นักโทษเป็นจำนวนหลายพันคน³³ การอภัยโทษจะกระทำในรูปของคำสั่งคณะรัฐมนตรี เท่านั้น

2. การอภัยโทษเป็นรายบุคคล (Special amnesty) หรือ “โตกุชา” (Tokusha) คือการลดคำพิพากษาลงโทษของจำเลยรายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะตัว เป็นการอภัยโทษแก่บุคคลซึ่งผ่านกระบวนการในการสอบสวนเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษ ตามกฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษของประเทศญี่ปุ่นนั้น “การอภัยโทษจะกระทำแก่บุคคลซึ่งระบุไว้ในกฎหมาย ตามมาตรา 4 และมาตรา 5 หลักเกณฑ์ในการอภัยโทษจะต้องพิจารณาเป็นรายบุคคลไปตามกฎหมายนั้น การอภัยโทษเป็นรายบุคคลสำหรับผู้ใดผู้หนึ่งเป็นการเฉพาะ คำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว จะเห็นได้ว่าลักษณะของการอภัยโทษเป็นรายบุคคลจะต้องเป็นผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว จึงจะขออภัยโทษเป็นรายบุคคลได้ ซึ่งเมื่อได้รับการอภัยโทษแล้วจะมีผลทำให้การลงโทษตามคำพิพากษาสิ้นสุดลง

การอภัยโทษดังกล่าวนี้ ยังสามารถจำแนกได้อีก 2 ประเภท คือ การอภัยโทษในโอกาสปกติ กับการอภัยโทษในโอกาสพิเศษ การอภัยโทษเป็นรายบุคคลดังกล่าวข้างต้นกระทำในรูปของคำสั่งคณะรัฐมนตรี อย่างไรก็ตามการอภัยโทษในโอกาสพิเศษมีลักษณะที่ผ่อนผันมากกว่าการอภัยโทษในโอกาสปกติ

การอภัยโทษให้กับผู้ใดผู้หนึ่งเป็นการเฉพาะ (Individual Personal) โดยขึ้นกับการตรวจสอบรายบุคคล (Individual Examination) นั้น สามารถทำได้ไม่ว่าลักษณะของการอภัยโทษรายบุคคล การพักการลงโทษ การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และการกลับคืนสิทธิ ซึ่งการอภัยโทษ

³³ George M. Koshi. Op.cit. p. 106.

เป็นรายบุคคลสามารถแบ่งเป็น “การอภัยโทษตามปกติ (Routine Pardon) และ “การอภัยโทษด้วยมาตรฐานพิเศษ” (Pardons by Special Standard)

ก) การอภัยโทษตามปกติ (Routine Pardon) คือการอภัยโทษที่มีขึ้นเมื่อไรก็ได้

ข) การอภัยโทษด้วยมาตรฐานพิเศษ (Pardons by Special Standard) คือ การอภัยโทษที่มักมีขึ้นพร้อมกับการออกกฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษตามคำสั่งของคณะรัฐมนตรี ภายในระยะเวลาที่หลักเกณฑ์ของคณะรัฐมนตรีกำหนดเพื่อให้ผู้ที่เข้าเงื่อนไขของกฎหมายดังกล่าว จะได้รับความกรุณาปราณีตามคำสั่งคณะรัฐมนตรีแทน แต่อย่างไรก็ตาม การอภัยโทษโดยมาตรฐานพิเศษอาจมีขึ้นแยกต่างหากจาก (Independently) กฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษตามคำสั่งคณะรัฐมนตรีก็ได้

กฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษตามคำสั่งคณะรัฐมนตรีมีผลบังคับในวันที่คำสั่งคณะรัฐมนตรีมีผลบังคับ ทั้งนี้การอภัยโทษเฉพาะราย อาจยื่นข้อเสนอแนะนำเพื่อขอการอภัยโทษไปยัง “คณะกรรมการเพื่อการฟื้นฟูผู้กระทำผิดแห่งชาติ” ถ้าคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่ายื่นข้อเสนอแนะนำดังกล่าวมีเหตุผลสมควร ก็ส่งเรื่องไปยังกระทรวงยุติธรรม จากนั้นกระทรวงยุติธรรมจะเรียกประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อตัดสินใจ ทั้งนี้ในขั้นตอนสุดท้าย การอภัยโทษจะมีผลบังคับหลังจากองค์จักรพรรดิทรงมีพระบรมราชานุมัติแล้ว บุคคลที่ได้รับการอภัยโทษตามปกติที่คณะรัฐมนตรี ตัดสินใจในปี 2002 มีผู้ที่ได้รับการพักโทษ จำนวน 21 ราย และการกลับคืนสิทธิ 75 ราย แต่สำหรับผู้ถูกจำคุกตลอดชีวิตที่ได้รับการปล่อยตัวก่อนครบกำหนด ที่ได้รับกลับคืนสิทธิแล้ว การพักการลงโทษจะทำให้การปล่อยตัวโดยมีทัณฑ์บนสิ้นสุดลง ขณะที่การกลับคืนสิทธิเป็นการฟื้นฟูสถานภาพที่ถูกเพิกถอน หรือสิ้นสุดลงตามกฎหมาย สำหรับผู้ที่ได้รับการกลับคืนสิทธิแล้ว แต่ยังดำเนินกิจกรรมทางสังคมไม่ได้ เพราะว่ายังถูกจำกัดสถานภาพไว้ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าทั้ง 2 วิธีดังกล่าวเป็นนโยบายทางอาชญากรรม (Criminal Policy) ในการจะส่งเสริมการฟื้นฟูบุคคลกลุ่มนี้

มีข้อสังเกตว่า การอภัยโทษเป็นรายบุคคลในโอกาสพิเศษนั้นมีส่วนคล้ายคลึงกับการอภัยโทษเป็นการทั่วไปอยู่เป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอภัยโทษในโอกาสรำลึกถึงการเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรสหประชาชาติ สำหรับประเทศไทยนั้นมิได้มีการจำแนกการพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลเหมือนดังเช่นญี่ปุ่น หากจะมีการพระราชทานอภัยโทษในโอกาสพิเศษ ก็หมายถึงการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปนั่นเอง

3. การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา (Commutation of punishment) หรือ “เง็กไก (Genkei) เป็นการลดโทษตามคำพิพากษาที่มีต่อจำเลย หรือการบรรเทาคำพิพากษา หรือการลดระยะเวลารับโทษตามคำพิพากษายุติชั่วคราว และการลดโทษตามคำพิพากษา ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงโทษประเภทหนึ่งไปสู่โทษอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งรุนแรงน้อยกว่าเดิม การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาจะต้อง

คำนึงถึงประเภทความผิด หรือระดับของโทษที่ได้รับ โดยพิจารณาประกอบกับข้อมูลเฉพาะตัวของนักโทษ ในแต่ละราย³⁴

การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา ต้องเป็นไปตามการกระทำ หรือประเภทของการลงโทษ ซึ่งคำสั่งของคณะรัฐมนตรีกำหนดไว้สำหรับผู้ต้องคำพิพากษา หรือผู้ใดผู้หนึ่งที่ต้องคำพิพากษาแล้ว การให้การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา ถือว่าเป็นการลดโทษตามคำพิพากษา เว้นแต่ว่าคำสั่งดังกล่าวจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

การให้การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาตามคำพิพากษาแก่ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นการเฉพาะ ถือว่าเป็นการลดโทษตามคำพิพากษา หรือการบังคับตามคำพิพากษา

ไม่ว่าในวรรคข้างต้นจะกำหนดไว้อย่างไรก็ตาม ให้ผู้ที่อยู่ระหว่างมีคำตัดสินให้ยุติการบังคับตามคำพิพากษา หรือระยะเวลาการยุติการบังคับตามคำพิพากษายังไม่สิ้นสุดลง บุคคลผู้นั้นจะได้รับเพียงการลดโทษตามคำพิพากษา และระยะเวลาของการยุติการบังคับตามคำพิพากษาดังกล่าวก็จะลดลง³⁵

4. การพักการลงโทษ (Reprieve) หรือ “เคอิโนะ ชิโกโกะ เม็นโจ” (Keino shikko Menjo) การพักการลงโทษ คือ การปลดปล่อยนักโทษจากโทษที่ได้รับ การพักการลงโทษแตกต่างจากการรอการลงโทษ ในแง่ที่ว่าจะเป็นผลให้มีการงดเว้นบังคับโทษแก่นักโทษผู้นั้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาข้อมูลเฉพาะตัวของนักโทษแต่ละรายด้วย โดยรูปแบบเดียวกับการอภัยโทษเป็นรายบุคคล การพักการลงโทษ การละเว้นโทษในการบังคับตามคำพิพากษาที่มีต่อจำเลยรายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะ การพักการลงโทษมีขึ้นสำหรับผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่อยู่ระหว่างมีคำตัดสินให้ยุติการบังคับตามคำพิพากษา หรือระยะเวลาการยุติการบังคับตามคำพิพากษายังไม่สิ้นสุดลง จะขอรับการพักการลงโทษไม่ได้

5) การกลับคืนสิทธิ (Restoration of rights) หรือ “ฟุกเคน” (Fukken) เป็นการกลับคืนหรือฟื้นฟูสิทธิ สถานภาพซึ่งถูกเพิกถอน หรือสิ้นสุดลงตามกฎหมาย หลังจากที่อ่านคำพิพากษาลงโทษ โดยปกติบุคคลซึ่งรับโทษในทางอาญามักจะต้องสูญเสียสิทธิซึ่งมีอยู่โดยพื้นฐาน เช่น สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการประกอบอาชีพบางอย่าง เป็นต้น การขาดคุณสมบัติดังกล่าวอาจได้รับการเยียวยาด้วยมาตรการในการกลับคืนสิทธิ ทั้งนี้ต้องพิจารณาประเภทของความผิดประกอบกับข้อมูล

³⁴ George M. Koshi. Ibid.

³⁵ ฎามาตรา 6 และมาตรา 7 แห่งกฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษของประเทศญี่ปุ่น (Amnesty Law) นี้คือกฎหมายเลขที่ 20 ปี 1947 แก้ไขโดยกฎหมายเลขที่ 143 ปี 1949, กฎหมายเลขที่ 268 ปี 1952 , และกฎหมายเลขที่ 160 ปี 1999.

เฉพาะตัวนักโทษด้วย อย่างไรก็ตามการกลับคืนสิทธิจะกระทำได้อีกต่อเมื่อ นักโทษนั้นได้รับโทษครบถ้วนแล้ว หรือได้รับพักการลงโทษ

การกลับคืนสิทธิจะให้กลับผู้ซึ่งความสามารถต้องสูญเสียไป หรือสิ้นสุดลงอันเนื่องมาจากการพิพากษาลงโทษ ทั้งนี้ เงื่อนไขที่จำเป็นต้องเป็นไปตามคำสั่งของคณะกรรมการ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่การบังคับตามคำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด หรือไม่เคยได้รับการพักการลงโทษมาก่อน จะไม่ได้รับการกลับคืนสิทธิและสิทธิพิเศษ

การกลับคืนสิทธิในการฟื้นฟูความสามารถ การกลับคืนสิทธิ หรือสิทธิพิเศษอาจเป็นการฟื้นฟูความสามารถประเภทหนึ่งประเภทใดเป็นการเฉพาะได้

3.3.4 หลักการและขั้นตอนการอภัยโทษของประเทศญี่ปุ่น

โดยปกติเป็นการทั่วไป เป็นการกระทำของรัฐฝ่ายเดียว โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการร้องขออภัยโทษจากนักโทษ หรือบุคคลใดที่กระทำแทนนักโทษนั้น อย่างไรก็ตามการแสดงเจตนาขอรับความกรุณาของรัฐเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการคัดเลือกบุคคลซึ่งสมควรได้รับการอภัยโทษ ในทางตรงกันข้ามการอภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา การพักการลงโทษ ตลอดจนการกลับคืนสิทธิจะต้องมีการร้องขอเสมอ

บุคคลผู้ที่มีสิทธิร้องขออภัยโทษ นอกจากผู้ต้องโทษ หรือบุคคลอื่นซึ่งกระทำในนามของนักโทษแล้ว ผู้บัญชาการเรือนจำ หัวหน้าสำนักงานพักการลงโทษ ตลอดจนอัยการก็อาจร้องขออภัยโทษให้แก่ักโทษได้ทั้งนักโทษซึ่งกำลังรับโทษและนักโทษซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก

ตามมาตรา 12 แห่งกฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษของประเทศญี่ปุ่น (กฎหมายเลขที่ 20 ปี 1947) คณะกรรมการเพื่อการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแห่งชาติจะเสนอผู้ที่อยู่ในเรือนจำ หรือโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชน ในกรณีรับโทษจำคุกที่โรงเรียนฝึกอบรมเยาวชน ตามข้อกำหนดในวรรค 3 มาตรา 56 แห่งกฎหมายว่าด้วยเยาวชน ทั้งนี้ คำนิยามของคำว่า “เรือนจำ” ยังรวมถึงสิ่งที่มีมาตรา 1-2 มาตรา 6 มาตรา 8 และวรรค 3 ของมาตรา 11 พัสติ เจ้าหน้าที่ระดับสูงด้านการภาคทัณฑ์ หรืออัยการ ส่งข้อเสนอแนะเข้ามาเท่านั้น³⁶

ตามกฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 78 วันที่ 1 ตุลาคม 1947 แก้ไขโดยกฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 42 ปี 2001 กำหนดให้บุคคลต่อไปนี้เป็นผู้สามารถส่งข้อเสนอแนะไปยังกรรมการ

³⁶ เป็นบทบัญญัติใน กฎเกณฑ์ในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการระงับการลงโทษของญี่ปุ่น (กฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 78 วันที่ 1 ตุลาคม 1947 แก้ไขโดยกฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 29 ปี 1949 กฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 7 ปี 1952 กฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 21 ปี 1959 กฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 42 ปี 2001).

เพื่อการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแห่งชาติ เพื่อขอการอภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา หรือการพักการลงโทษ สำหรับผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะได้ คือ

- (1) ผู้ใกล้ชิด เช่น เยาวชนที่ต้องคำพิพากษาในโรงเรียนฝึกรวมเยาวชน จามข้อกำหนดในวรรค 3 ของมาตรา 56 แห่งกฎหมายว่าด้วยเยาวชน หรือพัศดีเรือนจำ
- (2) บุคคลที่อยู่ระหว่างการภาคทัณฑ์ เจ้าหน้าที่ระดับสูงด้านกรมการภาคทัณฑ์ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการภาคทัณฑ์
- (3) บุคคลอื่น อัยการประจำสำนักงานอัยการ ที่เกี่ยวข้องกับศาล ซึ่งทำหน้าที่พิพากษาลงโทษ

เมื่อผู้ต้องหาลงข้อร้องขอการอภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบา หรือการพักการลงโทษสำหรับผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะ พศดี หรือเจ้าหน้าที่ระดับสูงด้านการภาคทัณฑ์ หรืออัยการต้องส่งข้อเสนอแนะนำพร้อมด้วยความเห็นของตน ไปยังคณะกรรมการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

ให้แนบเอกสารดังต่อไปนี้ พร้อมกับข้อเสนอในการขออภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบา หรือการพักการลงโทษสำหรับผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะ

- (1) สำเนาคำพิพากษาลบชั้น หรือฉบับย่อที่รับรองถูกต้องจำนวน 1 ชุด
- (2) การคำนวณระยะเวลาคำพิพากษา
- (3) รายงานการสืบสวนสอบสวน เกี่ยวกับพฤติการณ์ของการกระทำความผิด ลักษณะและพฤติกรรมการของผู้ต้องหา นิสัย ระหว่างรับโทษตามคำพิพากษา ความเป็นอยู่ในอนาคต และประเด็นต่างๆ สำหรับการอ้างอิง

กรณีที่มีการระบุข้อเสนอแนะในคำร้อง ให้แนบคำร้องดังกล่าวไว้ด้วย นอกเหนือไปจากเอกสารที่ระบุไว้ ในกรณีที่ไม่สามารถแนบสำเนาคำพิพากษาลบชั้น หรือฉบับย่อที่รับรองถูกต้องได้เพราะว่าเอกสารดังกล่าวถูกทำร้ายหรือสูญหาย ก็ให้ใช้เอกสารดังต่อไปนี้ คือ เอกสารของอัยการเกี่ยวกับการสืบสวนและสอบสวน ซึ่งแสดงเนื้อหาสำคัญของคำพิพากษา ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด การบังคับใช้กฎหมาย หรือกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนต้นฉบับคำพิพากษาในสภาพที่ถูกทำลาย หรือเสียหายพร้อมกับสาเหตุในเรื่องดังกล่าว

บุคคลดังต่อไปนี้ สามารถส่งข้อเสนอแนะไปยังคณะกรรมการเพื่อการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อขอให้มีการฟื้นฟูสิทธิและสิทธิพิเศษ³⁷

³⁷ เป็นบทบัญญัติในมาตรา 3 แห่งกฎหมายในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการระงับการลงโทษของญี่ปุ่น (กฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 78 วันที่ 1 ตุลาคม 1947 แก้ไขโดยกฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 29 ปี 1949

(1) บุคคลที่อยู่ระหว่างการภาคทัณฑ์ หัวหน้าสถาบันทางการภาคทัณฑ์ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบด้านการภาคทัณฑ์

(2) บุคคลอื่น อัยการประจำสำนักงานอัยการ ที่เกี่ยวข้องข้อสรุปของศาล ซึ่งทำหน้าที่พิพากษาลงโทษ

เมื่อผู้ต้องหา ยื่นคำร้องขอ การฟื้นฟูสิทธิและสิทธิพิเศษพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่ระดับสูง ด้านกรมการภาคทัณฑ์ หรืออัยการ ตามที่ระบุไว้ต้องส่งคำร้องพร้อมความเห็นของตน ไปยังคณะกรรมการเพื่อการฟื้นฟูผู้กระทำผิด

ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรณีของประเทศไทยแล้วจะพบว่า มีข้อแตกต่างบางประการ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องเป็นผู้ขอพระราชทานอภัยโทษ โดยผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องนั้นมีผู้ตีความว่า หมายถึง บิดามารดา คู่สมรส บุตร ญาติพี่น้อง หาใช่ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือพนักงานอัยการดังเช่นกรณีของญี่ปุ่นไม่ นอกจากนี้ ผู้ขอพระราชทานอภัยโทษก็จำกัดแต่เฉพาะผู้ต้องคำพิพากษาซึ่งอยู่ระหว่างการลงโทษด้วย

สำหรับระยะเวลาของการยื่นคำขออภัยโทษนั้นแตกต่างกันไปในแต่ละคดี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของโทษที่วางไว้ อย่างไรก็ตามข้อบังคับที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษ มาตรา 6 และมาตรา 7 ก็ได้กำหนดให้การร้องขออภัยโทษเป็นรายบุคคล ตลอดจนการเปลี่ยนโทษต่างๆ กระทำได้ต่อเมื่อพ้นระยะเวลาหนึ่งนับแต่วันกำหนดโทษตามคำพิพากษา ดังนี้

การยื่นคำร้องขออภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา หรือการพักการลงโทษสำหรับผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะจะดำเนินการได้เมื่อการตัดสินตามคำพิพากษาครบกำหนดเวลาที่ระบุไว้ต่อไปนี้ อย่างไรก็ตาม สำนักงานเพื่อการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดสามารถปรับลดระยะดังกล่าวได้ ตามคำร้องที่ยื่นเข้ามา

- (1) หกเดือนสำหรับโทษกักขัง หรือโทษปรับเล็กน้อย
- (2) หนึ่งปีสำหรับโทษปรับในทางอาญา
- (3) สำหรับโทษจำคุกแบบใช้แรงงานที่มีกำหนดโทษจำคุก หรือการจำคุกที่มีกำหนดโทษจำคุก คือ ระยะเวลาเท่ากับหนึ่งในสามของกำหนดโทษ (ตามคำพิพากษาที่ระบุกำหนดโทษสูงสุดและต่ำสุดระยะเวลาหนึ่งในสามของกำหนดโทษสูงสุดตามคำพิพากษา) แต่อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาดังกล่าวไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ก็กำหนดให้เป็นหนึ่งปี
- (4) สิบปีสำหรับการจำคุกตลอดชีวิตโดยมี หรือไม่มีการใช้แรงงาน

ให้ยื่นคำร้องเป็นลายลักษณ์อักษรต่อพัสติเรอเนอจา หรือเจ้าหน้าที่ระดับสูงด้านการภาคทัณฑ์ หรืออัยการที่มีอำนาจ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอภัยโทษพิเศษ การบรรเทาคำพิพากษา หรือการละเว้นโทษจากการบังคับตามคำพิพากษา ตามที่คำร้องระบุไว้³⁸

ถ้าปรากฏว่าข้อเสนอแนะให้มีการอภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา หรือการพักการลงโทษสำหรับผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะ ซึ่งพัสติเรอเนอจา หรือเจ้าหน้าที่ระดับสูงด้านการภาคทัณฑ์ หรืออัยการ ดำเนินการตามคำร้องของผู้ต้องหา ยังไม่มีเหตุผลสมควร การยื่นคำร้องใหม่ ต้องดำเนินการภายหลังจากการยื่นคำร้องครั้งแรกแล้วหนึ่งปี

คำร้องขออภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา หรือการพักการลงโทษสำหรับผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะต้องมีลักษณะดังที่ระบุไว้ข้างล่างนี้ รวมทั้งสำเนาทะเบียนครอบครัวฉบับเต็ม หรือฉบับย่อที่มีการรับรองถูกต้อง ในกรณีนิติบุคคล ให้แนบสำเนาที่คัดจากทะเบียนนิติบุคคลที่มีการรับรองถูกต้อง

(1) ชื่อเต็ม วันเกิด อาชีพ ที่อยู่ตามกฎหมาย และภูมิลำเนา (Place of Residence) สำหรับนิติบุคคล ให้ระบุชื่อบริษัท (Corporate Name) สถานที่ตั้งสำนักงานใหญ่ (Principal Office) และชื่อเต็มของบุคคลที่เป็นตัวแทน (Person Representing)

(2) ศาลที่ทำหน้าที่ตัดสินความผิด และวันที่อ่านคำพิพากษา

(3) ประเภทของอาชญากรรม การจำคุกหลายครั้ง (Repeated Imprisonment) ประเภทคำพิพากษา (Type of Sentence) กำหนดโทษ หรือจำนวน (Amount) ตามคำพิพากษา

(4) สภาพการบังคับตามคำพิพากษา (State of Execution of Sentence)

(5) ประเภทของเหตุระงับโทษตามที่ระบุไว้ในข้อเสนอแนะ

(6) เหตุผลประกอบคำขอ (Reasons for Application)

หากพบว่าคำร้องขอการอภัยโทษเป็นรายบุคคล หรือการพักการลงโทษสำหรับผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะ มีลักษณะไม่สมเหตุสมผล สำนักงานเพื่อการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแห่งชาติ ต้องทำหนังสือแจ้ง ในเรื่องดังกล่าวไปยังบุคคลที่ให้ข้อเสนอแนะ

บุคคลที่ได้รับหนังสือแจ้งดังกล่าวต้องแจ้งเรื่องให้ผู้ยื่นคำร้องทราบต่อไป เมื่อมีการให้การอภัยโทษเป็นรายบุคคล หรือการพักการลงโทษสำหรับผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะกระทรวง

³⁸ เป็นบทบัญญัติในมาตรา 6,7 แห่งกฎเกณฑ์ในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการระงับการลงโทษของญี่ปุ่น (กฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 78 วันที่ 1 ตุลาคม 1947 แก้ไขโดยกฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 29 ปี 1949 กฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 7 ปี 1952 กฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 21 ปี 1959 กฎกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 42 ปี 2001).

ยุติธรรมต้องให้คณะกรรมการเพื่อการฟื้นฟูผู้กระทำผิดแห่งชาติส่งหนังสือรับรองการยกเว้นโทษ ส่งให้อัยการประจำสำนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องกับศาล ซึ่งทำหน้าที่ลงโทษ

เมื่ออัยการได้รับหนังสือรับรองการยกเว้นโทษ ก็ให้ส่งหนังสือดังกล่าวไปยังผู้ต้องหา หรือให้ส่งให้แก่อัยการที่ทำข้อเสนอแนะ และอัยการที่ทำข้อเสนอแนะก็ส่งหนังสือรับรองดังกล่าวไปยังผู้ต้องหาต่อไป เมื่อส่งหนังสือรับรองการยกเว้นโทษให้แก่ผู้อยู่ระหว่างภาคทัณฑ์แล้ว อัยการที่ทำข้อเสนอแนะต้องแจ้งเรื่องดังกล่าวให้พัสติที่เกี่ยวข้องให้ทราบด้วย

การส่งหนังสือรับรองการยกเว้นโทษ อาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ระดับสูงด้านการทัณฑ์บนที่มีอำนาจในท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจของผู้ต้องหา หรืออัยการประจำสำนักงานอัยการ ที่เกี่ยวข้องกับศาลซึ่งมีอำนาจในท้องถิ่นที่เป็นภูมิลำเนาของผู้ต้องหา หรือพัสติเรือนจำหรือผู้กำกับดูแลโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชน ซึ่งผู้ต้องหาถูกจองจำอยู่ดำเนินการแทนก็ได้ บุคคลที่ส่งหนังสือรับรองการยกเว้นโทษ ให้กับผู้ต้องหาต้องรายงานกระทรวงยุติธรรมในทันที

อัยการที่ทำหน้าที่เพิ่มเติมบันทึกลงในต้นฉบับคำพิพากษาตามข้อกำหนดไว้ใน มาตรา 14 แห่งกฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษแล้ว ถ้าบันทึกการดำเนินคดี อยู่กับสำนักงานอัยการแห่งอื่น ก็ให้อัยการที่เพิ่มเติมบันทึกแจ้งไปยังอัยการประจำสำนักงานอัยการแห่งนั้นๆ ด้วย

ผู้ที่ต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิด และได้รับการยกเว้นโทษตามการอภัยโทษทั่วไป อาจขอรับหนังสือรับรองการยกเว้นโทษโดยส่งคำร้อง ไปยังอัยการประจำสำนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องกับศาล ซึ่งทำหน้าที่พิพากษาลงโทษ ทั้งนี้ ให้หมายรวมถึง ผู้ที่ได้รับการกลับคืนสิทธิและสิทธิพิเศษ ตามคำสั่งคณะรัฐมนตรีด้วย

อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้กระทำผิดถูกพิพากษาในประเทศเกาหลี หรือเกาะฟอร์โมซา (ไต้หวัน) มณฑลควางตุ้ง เกาะทะเลใต้ หรือนอกประเทศญี่ปุ่น อัยการที่เกี่ยวข้องกับศาลประจำเขต ซึ่งมีอำนาจในพื้นที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยตามกฎหมาย และภูมิลำเนาในประเทศญี่ปุ่นของผู้กระทำผิด (โดยเฉพาะ Exclusive of เขต Okinawa Prefecture และ Saghalian ฯลฯ) ต้องทำข้อเสนอแนะไปยังกระทรวงยุติธรรม

ในการขอให้มีการกลับคืนสิทธิและสิทธิพิเศษ อัยการประจำสำนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องกับศาลประจำเขตซึ่งมีอำนาจในพื้นที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยตามกฎหมาย (Legal Domicile) และภูมิลำเนาในประเทศญี่ปุ่น (Place of Residence in Japan) โดยเฉพาะเขต Okinawa Prefecture และ Saghalian ฯลฯ ของบุคคลผู้ขอต้องทำข้อเสนอแนะไปยังกระทรวงยุติธรรม เป็นที่น่าสังเกตว่าการกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขออภัยโทษ ตามประเภทของโทษ ดังเช่น กรณีของญี่ปุ่นนั้น ไม่มีในกฎหมายไทย ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างไรๆ เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว สามารถทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษได้เลย โดยไม่ต้องรอให้ล่วงพ้นระยะเวลาใดเวลาหนึ่งตาม

กฎหมาย ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ นับเป็นสิ่งที่น่าสนใจควรแก่ศึกษา เนื่องจากเห็นว่าการกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขออภัยโทษน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการจำกัด หรือควบคุมปริมาณเรื่องราวที่ขึ้นไปยังรัฐบาลไม่ให้มากเกินไปอันเป็นภาระหนักหน่วง อีกทั้งยังน่าจะเป็นประโยชน์ในแง่ของการใช้ดุลพินิจให้รอบคอบรัดกุมยิ่งขึ้น ในแง่ของประเทศไทยแล้วจะเห็นได้ว่าการอนุญาตให้ผู้ต้องคำพิพากษาขึ้นเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษได้โดยมิได้มีการกำหนดระยะเวลาตามประเภทของโทษเป็นผลให้ปริมาณคดีที่ขอพระราชทานอภัยโทษเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดต้องแบกภาระอันหนัก หากยังเป็นผลให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชภาระอันหนักหน่วงยิ่งขึ้นเนื่องจากต้องทรงพิจารณาเรื่องราวฎีกาในแต่ละคดีด้วยพระองค์เอง อันจะเป็นสิ่งเหลือวิสัยต่อไปในภายภาคหน้า ปัญหาเช่นว่านี้เคยปรากฏมาแล้วในสมัยรัชกาลที่ 5 และได้มาผ่อนคลายลงในสมัยรัชกาลที่ 6³⁹

ในส่วนคำร้องขออภัยโทษต่างๆ การอภัยโทษทั่วไป (General amnesty) หรือ “โทษา” (Taisha) การอภัยโทษเป็นรายบุคคล (Special amnesty) หรือ “โตกุซา” (Tokusha) การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา (Commutation of punishment) หรือ “เง็กไก (Genkei) การพักการลงโทษ (Reprieve) หรือ “เคอิโนะ ชิโกะ เม็นโจ” (Keino shikko Menjo) การกลับคืนสิทธิ (Restoration of rights) หรือ “ฟุกเคน” (Fukken) จะต้องส่งไปยังคณะกรรมการฟื้นฟูผู้กระทำผิดแห่งชาติ พร้อมกันนี้ต้องแนบสำเนาคำพิพากษาศาล เอกสารเกี่ยวกับเรื่องราวของนักโทษในกรณีต่างๆ ในกรณีที่เป็นการร้องขอกลับคืนสิทธิ จะต้องแนบข้อพิสูจน์เกี่ยวกับการปล่อยตัวมาด้วย ในการนี้ คณะกรรมการฟื้นฟูผู้กระทำผิดแห่งชาติ จะเป็นผู้พิจารณาคำขออภัยโทษพร้อมทั้งเสนอความเห็นไปยังคณะรัฐมนตรี โดยผ่านทางรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม การอภัยโทษจะกระทำในรูปของคำสั่งคณะรัฐมนตรี โดยคณะรัฐมนตรีจะกราบบังคมทูลเพื่อให้สมเด็จพระจักรพรรดิทรงลงนามรับรองตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญด้วย เมื่อมีคำสั่งอภัยโทษแล้ว สำนักงานอัยการแห่งท้องถิ่น จะออกใบรับรองการอภัยโทษแก่ผู้พ้นโทษแต่ละรายในกรณีที่คำร้องขออภัยโทษถูกยก นักโทษจะยื่นคำร้องใหม่อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นหนึ่งปีนับตั้งแต่วันที่ถูกยกเลิกครั้งก่อน⁴⁰

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 264 ของไทย มีหลักในการทำงานเดียวกันกับญี่ปุ่น แต่แตกต่างกันในข้อที่ว่าระยะเวลาซึ่งยื่นคำขออภัยโทษครั้งใหม่ของไทยนานกว่าคือต้องพ้นสองปีนับแต่วันที่ถูกยกเลิกครั้งก่อน

³⁹ ศิริ ปะทะจันัง, เล่มเดิม, หน้า 59.

⁴⁰ George M. Koshi, Op.cit. p. 108.

3.3.5 ผลของการอภัยโทษของประเทศญี่ปุ่น

1. การอภัยโทษเป็นการทั่วไป (General amnesty) หรือ “ไทชา” (Taisha) มีผลเป็นการลบล้างผลของคำพิพากษาซึ่งให้ลงโทษให้หมดสิ้นไป กล่าวอีกในหนึ่งก็คือ ผู้ได้รับการอภัยโทษเป็นการทั่วไปจะมีฐานะเสมือน ผู้ไม่เคยกระทำผิดมาก่อน และมีผลให้ผู้ได้รับการอภัยโทษได้รับการปล่อยตัวไปทันที ในกรณีที่ผู้ได้รับการอภัยโทษอยู่ในระหว่างการสอบสวนตำรวจจะต้องดำเนินการระงับการสอบสวนในความผิดนั้นด้วย

การอภัยโทษทั่วไป (General amnesty) หรือ “ไทชา” (Taisha) มีผลดังต่อไปนี้ ยกเว้นกรณี ที่คำสั่งของคณะรัฐมนตรีจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

- (1) กรณีผู้ที่การพิพากษาลงโทษถึงที่สุดแล้ว คำพิพากษานั้น ก็ย่อมถือว่าไม่มีผลบังคับ
- (2) กรณีผู้ที่การพิพากษาลงโทษยังไม่ถึงที่สุด การดำเนินคดีจะยุติลง

จะเห็นได้ว่ากฎหมายมีการกำหนดข้อยกเว้นไว้ให้คณะรัฐมนตรี มีอำนาจจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นได้ อย่างไรก็ตาม ผลของการอภัยโทษไม่ย้อนไปถึงการกระทำก่อนหน้านั้น กล่าวคือไม่ทำให้ผู้ถูกลงโทษที่ได้รับอภัยโทษไปแล้วกลับคืน หรือก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องใดๆ⁴¹ อนึ่ง หากเป็นการอภัยโทษทั่วไปก่อนมีคำพิพากษาจะเป็นผลให้สิทธิฟ้องร้องผู้กระทำผิดระงับไป⁴²

2. การอภัยโทษเป็นรายบุคคล (Special amnesty) หรือ “โตกุชา” (Tokusha) มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาเช่นเดียวกับการอภัยโทษเป็นการทั่วไป⁴³ และมีผลให้ผู้ได้รับการอภัยโทษจะมีฐานะเสมือน ผู้ไม่เคยกระทำผิดมาก่อน การอภัยโทษเป็นรายบุคคลจะมีผลทำให้การลงโทษตามคำพิพากษาลิ้นสุดลง

3. การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา (Commutation of punishment) หรือ “เง็กไก (Genkei) นั้นนอกจากจะมีผลเป็นการบรรเทาโทษแล้ว ยังมีผลเป็นการตัดทอนระยะเวลาของการรอการลงโทษให้สั้นกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา โดยคำสั่งของคณะรัฐมนตรีถือว่าเป็นการลดโทษตามคำพิพากษา เว้นแต่คำสั่งดังกล่าวจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น การให้การเปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบาตามคำพิพากษาให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะ ถือว่าเป็นการลดโทษตามคำพิพากษา หรือการบังคับตามคำพิพากษา อย่างไรก็ตาม ให้ผู้ที่อยู่ระหว่างมีคำตัดสินให้ยุติการบังคับตามคำพิพากษา หรือระยะเวลาการยุติการบังคับตามคำพิพากษายังไม่สิ้นสุดลง บุคคลผู้นั้นจะได้รับเพียงการลดโทษตามคำพิพากษา และระยะเวลาของการยุติการบังคับตามคำพิพากษาดังกล่าวก็จะลดลง

⁴¹ The Amnesty Law, Article 3(2).

⁴² The Amnesty Law, Article 11.

⁴³ The Amnesty Law, Article 5.

4. การพักการลงโทษ (Reprieve) หรือ “เคอิโนะ ชิโกโกะ เมนโจ” (Keino shikko Menjo) การพักการลงโทษแตกต่างจากการรอกการลงโทษ ในแง่ที่ว่าจะเป็นผลให้มีการงดเว้นบังคับโทษแก่นักโทษผู้นั้นทั้งนี้ต้องพิจารณาข้อมูลเฉพาะตัวของนักโทษแต่ละรายด้วย โดยรูปแบบเดียวกับการอภัยโทษเป็นรายบุคคล การพักการลงโทษ การละเว้นโทษในการบังคับตามคำพิพากษาที่มีต่อจำเลยรายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะ

ผลของการพักการลงโทษมีขึ้นสำหรับผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่อยู่ระหว่างมีคำตัดสินให้ยุติการบังคับตามคำพิพากษา หรือระยะการยุติการบังคับตามคำพิพากษายังไม่ถึงที่สุดลง จะขอรับการพักการลงโทษไม่ได้

5) การกลับคืนสิทธิ (Restoration of rights) หรือ “ฟุกเคน” (Fukken) เป็นการกลับคืนสิทธิมีผลในการฟื้นฟูความสามารถการกลับคืนสิทธิ หรือสิทธิพิเศษอาจเป็นการฟื้นฟูความสามารถประเภทหนึ่งประเภทใดเป็นการเฉพาะได้

โดยปกติบุคคลที่ได้รับโทษในทางอาญามักจะต้องสูญเสียสิทธิ เช่น สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการประกอบอาชีพบางอย่าง เป็นต้น การขาดคุณสมบัติดังกล่าวอาจได้รับการเยียวยาด้วยมาตรการในการกลับคืนสิทธิ ทั้งนี้ต้องพิจารณาประเภทของความผิดประกอบกับข้อมูลเฉพาะตัวนักโทษด้วย อย่างไรก็ตามการกลับคืนสิทธิจะกระทำได้ต่อเมื่อ นักโทษนั้นได้รับโทษครบถ้วนแล้ว หรือได้รับพักการลงโทษ

การกลับคืนสิทธิจะให้กลับผู้ซึ่งความสามารถต้องสูญเสียไป หรือสิ้นสุดลงอันเนื่องมาจากการพิพากษาลงโทษ ทั้งนี้ เงื่อนไขที่จำเป็นต้องเป็นไปตามคำสั่งของคณะรัฐมนตรี แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่การบังคับตามคำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด หรือไม่เคยได้รับการพักการลงโทษมาก่อน จะไม่ได้รับการกลับคืนสิทธิและสิทธิพิเศษ

สำหรับกรณีของประเทศไทยนั้นมิได้มีมาตรการเกี่ยวกับการคืนสิทธิไว้ในกฎหมายเป็นการเฉพาะ เหมือนดังเช่นประเทศญี่ปุ่น การพระราชทานอภัยโทษไม่มีผลให้สิทธิซึ่งสูญเสีย หรือถูกจำกัดโดยผลของคำพิพากษาซึ่งถึงที่สุดนั้นกลับคืนมา

ดังนั้นสรุปได้ว่าการอภัยโทษของประเทศญี่ปุ่นมีแนวความคิดและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์เชื่อกันว่าพระราชฐานะและพระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นแต่ดั้งเดิมที่มีมาจากสวรรค์ ดังนั้นสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นจึงเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจสูงสุด (the supreme power) ตามคติของเทพเจ้าด้วย การใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ ก็นับเป็นการใช้พระราชอำนาจสูงสุดของสมเด็จพระจักรพรรดิประการหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งจักรพรรดิญี่ปุ่น (Constitution of the Empire of Japan) หรือรัฐธรรมนูญเมจิซึ่งตราขึ้นบังคับใช้เมื่อคริสต์ศักราช 1868 ซึ่งกำหนดให้สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นเป็นผู้ใช้พระราชอำนาจ

สูงสุดเด็ดขาดในการพระราชทานอภัยโทษ แนวความคิดเช่นว่านี้ดำรงอยู่เลเยมา และสิ้นสุดลงพร้อมกับการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สองในคริสต์ศักราช 1945 ทำให้พระราชฐานะและพระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นต้องเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ทำให้พระราชฐานะของจักรพรรดิญี่ปุ่น เป็นไปตามเจตจำนงของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย (from the will of the people with whom resides the sovereign power) พร้อมกันนี้ก็ได้กำหนดขอบข่ายของการใช้พระราชอำนาจให้เป็นไปโดยคำแนะนำยินยอมของคณะรัฐมนตรี ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ซึ่งการใช้พระราชอำนาจดังกล่าวนี้เป็นไปอย่างมีข้อจำกัดยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษซึ่งแต่เดิมมาเป็นพระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิในฐานะที่ทรงเป็นองค์อธิปัตย์ แต่ในปัจจุบันได้ถูกกำหนดโดยรัฐธรรมนูญให้ทรงใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษในนามของประชาชน (on behalf of the people) ทั้งนี้ให้เป็นไปตามคำแนะนำยินยอมของคณะรัฐมนตรี โดยสมเด็จพระจักรพรรดิทรงลงนามรับรอง (Attestation) การพระราชทานอภัยโทษซึ่งคณะรัฐมนตรีนำขึ้นกราบบังคมทูลนั้น จึงจะเห็นได้ว่าบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นในการพระราชทานอภัยโทษนั้นได้ถูกจำกัดลงอย่างมาก โดยผลของรัฐธรรมนูญจนมีลักษณะที่เป็นเพียง “แบบพิธี” (ceremonial) เท่านั้น ซึ่งประเภทของการอภัยโทษของประเทศญี่ปุ่นตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น ได้จำแนกความกรุณาปรานีของรัฐไว้เป็น 5 ประเภท ดังนี้ กล่าวคือการอภัยโทษทั่วไป การอภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา การพักการลงโทษ (Reprieve) และการกลับคืนสิทธิ